

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA

141 89 Huddinge

Urban Exploration och jag

Meningsskapande på övergivna platser

Uppsats för påbyggnadskurs
Etnologi
Vårterminen 2006
Rikard Johansson
Handledare: Oscar Pripp

Abstract

Urban Exploration går ut på att utforska övergivna platser. Uppsatsens syfte är att beskriva fenomenet och att diskutera det utifrån ett kulturarvs- och ungdomskulturperspektiv. För att kunna göra detta argumenterar jag, med utgångspunkt i litteraturstudier, för att Urban Exploration bör ses som ett uttryck för senmodernitet, med de särskilda förutsättningar för identitetsskapande och världsuppfattning som det innebär för individen. Som källmaterial har det Urban Exploration-utövarna själva skriver om sin verksamhet på olika Internetsidor använts. Min slutsats är att individen genom att fylla platsen med subjektiv mening skapar dels ett kulturarv, dels sig själv som ett politiskt och historiskt subjekt.

Keywords: Urban Exploration, kulturarv, ungdomskultur, senmodernitet.

Inledning	4
<i>En kort historik.....</i>	5
<i>Syfte och frågeställningar.....</i>	5
<i>Teori och källkritik.....</i>	6
Urban Exploration ovanifrån	8
<i>Modernitet, postmodernitet, senmodernitet.....</i>	8
<i>Senmodern ungdom och identitet.....</i>	9
<i>Ungdomskulturer.....</i>	10
<i>I gränslandet.....</i>	12
<i>Internet, identitet och verklighet.....</i>	14
<i>Den verkliga upplevelsen.....</i>	15
<i>Kulturarv .....</i>	18
<i>En plats blir till.....</i>	20
Urban Exploration underifrån	22
<i>Fotografier och texter.....</i>	22
<i>Urban Exploration i medierna .....</i>	24
<i>Platser .....</i>	26
<i>“Akay-templet”.....</i>	28
<i>Tunnelfolket – Verklighet eller fiktion? .....</i>	30
<i>Varför Urban Exploration? .....</i>	31
<i>Subjektivisering – Vi och ”de andra” .....</i>	33
<i>Ontologisering – Dåtiden förklarar nutiden .....</i>	36
<i>Potentiering – Den totala närvaron i nuet .....</i>	38
<i>Kymlinge ”spökstation” .....</i>	41
Slutsats: Urban Exploration och jag.....	44
Sammanfattning	45
Referenser	46
Bilaga: Google-sökning	50

Inledning

”Alla har en historia om ett berggrum.” (Aftonbladet 2006-06-17) Så inleder journalisten Johan Hakelius en krönika med rubriken *Underjorden är alltid spännande*. Hakelius menar att diskussioner om dolda berggrum är det bästa knepet för att få igång diskussionen på tillknäppta parmiddagar, särskilt eftersom ”några alltid hävdar att de sett det MED EGNA ÖGON. De har varit där. För dem är underjorden inte okänd.” Det är nästan så jag börjar misstänka att Johan Hakelius umgås i Urban Exploration-kretsar.

Urban Exploration är ett globalt spritt postindustriellt fenomen som under senare år med Internets hjälp har etablerat sig i Sverige. Kortfattat går Urban Exploration ut på att söka upp och utforska övergivna platser nattetid. Det är vanligt att utövarna tar fotografier under sina expeditioner som de sedan lägger ut för kommentarer och diskussion på olika Internetforum.

Urban Exploration skulle i en svensk översättning kunna betyda ”urban utforskning” och ”Urban” med ett annat ord kunna betecknas ”stadsmässig”. I det här sammanhanget syftar det senare främst till att Urban Exploration från början var ett storstadsfenomen. Vidare är de platser som utövarna intresserar sig för sådana som skapats av människan, såsom byggnader, tunnlar med mera. Att det handlar om en utforskning antyder att det finns någon slags frågor som utövarna vill söka svar på genom sin verksamhet. Vilka dessa frågor kan tänkas vara och vilka svar det blir har jag anledning att återkomma till fortlöpande under uppsatsen.

Arkeologen Cornelius Holtorf kallar Urban Exploration-utövarna ”den moderna stadens arkeologer” (Holtorf 2005: 47), journalisten Lars Berge fenomenet för ”olaglig turism”, ”extremспорт” och ”actionarkeologi” (Svenska Dagbladet 2003-06-06) medan etnologen Robert Willim beskriver Urban Exploration som en slags ”amatör- eller hobbyupptäcksexpeditioner” (Willim 2005: 153). Det finns således vitt spridda åsikter om vad Urban Exploration är för något.

Nedan följer en kort historisk tillbakablick där jag nämner några av de grupper, personer och webbsidor som håller på med Urban Exploration internationellt respektive inom Sverige. Därefter presenterar jag mina syften och frågeställning, samt dispositionen i uppsatsens två huvuddelar. Kapitlet avslutas med en introduktion av de teoretiska begrepp jag huvudsakligen använder i min analys.

En kort historik

Termen Urban Exploration myntades 1996 av pseudonymen Ninjalicious som drev det Torontobaserade webbzinet *Infiltration*¹ – “the zine about going places you’re not supposed to go.” I augusti 2005 släppte han boken *Access All Areas: a user’s guide to the art of urban exploration* och avled strax därefter av cancer blott 31 år gammal. Boken finns ännu inte utgiven i Sverige.

Andra mer framträdande utländska grupper som håller på med Urban Exploration är *Cave Clan Australia*² som grundades i Melbourne redan 1986 och som sedan etablerade sig även i Sydney, webbzinet *Jinx*³ som är dedikerat åt New Yorks dolda platser samt *Dark Passage*⁴ som grundades 1998 av Julia Solis och vars slogan är ”providing blind archaeologists with finest quality flashlights.”

Som en guide för den som vill lära sig mer om den internationella Urban Exploration-scenen och historiken är avdelningen ”Exploration timeline” på *Infiltration* en bra utgångspunkt. Jag rekommenderar även den franska webbsidan *Urban-Exploration*⁵, främst för dess många och vackra fotografier.

I Sverige utgår mycket som rör Urban Exploration från forumen som är kopplade till webbsidorna *Flashback*⁶ och *Interacting Arts*⁷. Ett namn som ofta återkommer i artiklar är Jan Jörnmark, docent vid Göteborgs Handelshögskola tillika Urban Exploration-entusiast. Hans hemsida⁸ är väl värd att besöka.

Bland dem jag funnit som skrivit om Urban Exploration i Sverige finns två doktorander i arkitektur, Emma Nilsson (2005) och Monica Sand (2005) samt etnologen Robert Willim (2005).

Syfte och frågeställningar

Föreliggande uppsats består av två delar. I den första halvan, *Urban Exploration ovanifrån*, försöker jag ringa in Urban Exploration, närma mig det ur samhällsteoretiskt perspektiv. Vad är det egentligen för fenomen och hur skall vi förstå det? Detta kapitel är främst baserat på litteraturstudier.

---

1 <http://www.infiltration.org> [Läst 2006-05-27]

2 <http://www.caveclan.org> [Läst 2006-05-27]

3 <http://www.jinxmagazine.com> [Läst 2006-05-27]

4 <http://www.darkpassage.com> [Läst 2006-05-27]

5 <http://www.urban-exploration.com> [Läst 2006-05-28]

6 <http://www.flashback.se> [Läst 2006-05-27]

7 <http://www.interactingarts.org> [Läst 2006-05-27]

8 <http://jan.jornmark.se> [Läst 2006-05-27]

I den andra halvan, *Urban Exploration underifrån*, studerar jag det Urban Exploration-utövarna själva skriver på olika Internetsidor dedikerade åt fenomenet. Där vill jag fördjupa och applicera de teoretiska begrepp jag introducerar i den tidigare halvan på källmaterialet. Syftet är att tolka hur utövarna skapar mening genom beskrivningar av sig själva, platserna och verksamheten. Vilka platser väljer de ut att besöka? Hur porträtteras platserna och utövarna? Varför har de valt att framställa platserna och sig själva på det sättet?

Syftet med uppsatsen är dels att identifiera Urban Exploration, dels att diskutera fenomenet utifrån ungdomskultur- och kulturarvsperspektiv. Jag vill därigenom tänja på kulturarvsbegreppet och argumentera för att kulturarv är något som skapas, förhandlas och manifesteras av människor i deras vardag.

Teori och källkritik

Jag tar min utgångspunkt i ett konstruktivistiskt synsätt. Det existerar ur det perspektivet ingenting bortom den mänskliga intentionen, det finns ingen objektiv verklighet vi kan nå genom att skala bort lager av subjektiva pålägg. Likaså är historien konstruktioner i nuet som oundvikligen adresserar nutida problem i samhället (jfr Jensen & Karlsson 1999: 37). Detta leder till en pluralistisk verklighet, hur världen upplevs är helt beroende på vems perspektiv den betraktas utifrån. Därför skall mitt val att basera undersökningen på material hämtat från Internet motiveras med att detta ger en lika sann bild av ”verkligheten” som någonsin intervjuer, enkäter, statistik eller något annat (jfr Börjesson 2003: 15ff). Källkritiskt kan man ifrågasätta hur representativt mitt material är och i förlängningen vilka slutsatser man kan dra eller om det är möjligt att generalisera utifrån det. Jag är medveten om denna problematik, även om min avsikt med uppsatsen inte är att lansera någon allomfattande teori. Förhoppningsvis framgår det i texten att empirin representerar tendenser jag uttolkat ur källmaterialet. För att begränsa empirin har jag fokuserat på Internetmaterial som berör platser i Stockholm. Jag har sökt på dessa platser med Internetsökverket Google och sedan gjort kvalitativa analyser av de sökträffar som varit relevanta. Naturligtvis är urvalet subjektivt och en återkommande reflexiv tankeställare, ibland planerad men ofta spontan i de stunder då jag tivit på min egen förmåga, har varit om tendenserna är sådana som verkligen existerar eller som jag konstruerat för att kunna besvara mina frågeställningar och uppfylla mina syften. Det är upp till läsaren att avgöra om min argumentation övertygar. Jag kan inte säga mer än att mina avsikter är hederliga.

Jag har en operationell syn på begrepp. Det innebär att begrepp inte har någon given innebörd utan att det är upp till den som arbetar med dem att förklara vad hon menar och hur hon avser att använda dem. Jag inleder med att skissa upp det senmoderna samhällsklimatet och vad det innebär för individer i allmänhet och ungdomar i synnerhet i fråga om identitetsskapande. Vidare diskuterar jag fenomenet Urban Exploration utifrån ett ungdomskulturperspektiv. Frågan är hur det förhåller sig till de tre syften Thomas Ziehes identifierat att alla ungdomskulturer svarar mot; subjektivering, ontologisering respektive potentiering? Kopplat till detta för jag diskussioner om autenticitetens allt större roll i det senmoderna samhället, hur det med Internets hjälp är möjligt att tänja på sin identitet samt utifrån de Certeau hur *strateger* och *taktiker* strider om det offentliga rummet. Allt detta mynnar ut i ett resonemang om kulturarv och platser som subjektiva meningsbärare.

Urban Exploration ovanifrån

För att kunna studera Urban Exploration är det viktigt att sätta in fenomenet i en samhällskontext, beskriva hur världen är beskaffad och människor skapar sin identitet i början av det tredje årtusendet. Detta är naturligtvis väldigt komplicerat och komplext, så här följer ett kortfattat försök att reda ut begreppen modernitet, postmodernitet och senmodernitet.

Modernitet, postmodernitet, senmodernitet

Moderniteten kan sägas vara det samhälle som kännetecknar den industrialiserade världen (Giddens 1991: 24). Det är ett samhälle som utvecklades under 1800- och 1900-talet och där naturvetenskapen ersatte gud som svaret på alla frågor, ett samhälle där tron på teknisk och medicinsk utveckling var dominerande och att den ledde utvecklingen mot en ständigt ljusare framtid. Mot slutet av 1900-talet började dock den optimistiska inställningen att slå om.

Den naturvetenskapliga utvecklingen upplevdes inte längre som odelat positiv. Den tekniska utvecklingen hade skapat den så kallade globaliseringen som lett till ett överflöd av information som individen måste ta ställning till. Urbanisering och kulturell friställning hade lett till uppbrytande av traditioner som i sin tur lett till rotlöshet. Sekularisering lett till personlighetskriser och existentiell rotlöshet.

Det är ett samhälle med ökade möjligheter för individen samtidigt som det ställer högre krav på henne – ”Å ena sidan frigörs man från traditionella bindningar, å andra sidan berövas man social och ekonomisk trygghet” (Lieberg 1992: 82f). Mer än något annat präglas det av mångfald; i information, möjligheter, kultur och inte minst i sanningar. Där det förr fanns traditioner att tryggt luta sig mot – att gå i föräldrarnas fotspår som illustrativ metafor – blir individen nu tvungen att göra egna val och positionera sig i en värld som snurrar allt snabbare (Fornäs 1989: 27). Det går aldrig att fixera vid ett tillstånd eftersom själva tillståndet är förändring (Frykman 1994: 160).

Samtidigt menar till exempel Anthony Giddens att den stora spridningen av erfarenheter som skedde i det moderna samhället har gjort att det på många sätt är ”en värld med en enda erfarenhetsram.”. Världen blir alltså både mindre och större på samma gång, och genom detta skapas i moderniteten ”skillnader, uteslutning och marginalisering” (Giddens 1991: 13f).

Vissa forskare kallar denna nya samhällstyp postmodernitet medan andra valt den mindre drastiska termen senmodernitet, då prefixet post antyder en brytning mot

moderniteten medan senmodernitet snarast ses som en förlängning, radikalisering av den. Mer konkret kan senmoderniteten ses som skarven mellan industrisamhället och informationssamhället, där moderniteten är det förra och postmoderniteten det senare. Jag har valt att konsekvent använda begreppet senmodernitet i det följande.

Senmodern ungdom och identitet

Jonas Frykman skriver i *Förbjudet, farligt, frestande* att människans identitet i det borgerliga samhället byggdes upp av en distinktion mellan de primära och sekundära processerna. De primära processerna är de fem sinnen – smak, lukt, känsel, syn och hörsel – och de sekundära processerna är logiken, språket och reflexionen. I det borgerliga samhället var det de sekundära processerna som var dominanta och såg till att kroppen (mycket av etik och moral på den tiden rörde kroppen) hölls kort.

I det senmoderna samhället har de primära processerna tagit över. Orsakerna därtill är enligt Jonas Frykman omtvistade, alltmedan förhållandet är allmänt accepterat bland forskare. En stor skillnad mellan de primära och de sekundära processerna är att medan de primära är uppbyggda av motsattpar som syftar till normalisering och avskiljning så saknar de primära motsatser: ”De argumenterar inte och talar direkt; känsla till känsla, bild till bild, metafor till metafor.” (Frykman 1994: 156) Därför blir individens egna upplevelser viktiga i identitetsarbetet. Hon måste ha ”varit med” för att ha något att komma med och för att vara någon. Kanske skall Urban Exploration ses som ett sätt att nå en förstahandserfarenhet av stadsrummet och ett tolkningsföreträde av historien. Denna autenticitet har jag anledning att återkomma till längre fram.

Individen blir i senmoderniteten till ett *reflexivt projekt* (Giddens 1991: 45) som hela tiden måste skapas och omskapas. Det är ett identitetsprojekt som pågår hela livet. Ove Sernhede har noterat samma tendens men använder termen *moderna narcissismen* för att beteckna den och menar att människan i det senmoderna samhället har svårt att acceptera sig själv som hon är och därför hela tiden förändrar sig (Sernhede 1996: 140).

Enligt Johan Fornäs har detta fortlöpande identitetsarbete gjort att gränsen mellan ungdom och vuxenliv suddats ut. Det finns inte längre någon slutgiltig identitet att landa i.

I det senmoderna samhället görs mycket av ungdomars kultur- och identitetsskapande utifrån mediala, artificiella förebilder snarare än verkliga. Jean Baudrillard menar att ungdomar inte vet vad som är verklighet och fiktion, medan Thomas Ziehe inte går fullt lika långt utan stannar vid att ungdomar skapar sin sociala verklighet utifrån det “mediapakets” de får med sig genom sin mediaanvändning och sin tv-konsumtion

(Lalander & Johansson 2002: 81, 181, Forsman 1989: 14). Även Ove Sernhede är inne på samma spår och skriver i *Ungdom och senmodernitet* att ungdomar skapar sin identitet utifrån de symboler de tillägnar sig genom den kommersiella tonårsindustrin (Sernhede 1996: 144).

Det är alltså genom teve, radio, film, tidningar, musik, kläder, Internet och så vidare som unga skapar sig själva i det senmoderna samhället. Och som fysisk arena för detta ständiga identitetsskapande finns staden. "Staden kan bli en scen där man prövar identitet och mening och till en plats för subjektiv expansion. Där behöver det inte kännas som om man vore underordnad objekten, där kan man ta dem i anspråk utan att behöva äga dem." (Forsman 1989: 16) På de nattliga upptäcktsfärderna finns inga andra regler än de utövarna själva skapar åt sig (jfr Högdahl 2003: 166f).

Ungdomars identitetsarbete blir särskilt komplext att studera eftersom de i regel tillhör en mängd olika sfärer på en och samma gång, såsom skola, familj, kompisgäng, idrottslag och så vidare. Johan Fornäs menar att alla dessa har sina fysiska rum, platser där de sker, där identiteten skapas, presenteras, omskapas och så vidare och att dessa platser fyller såväl praktiska som psykologiska behov hos individen (Fornäs 1989: 31). Samtidigt är det viktigt att inte reducera ner identitetsskapandet till att bara ske på de för ungdomar specifika arenor, vilket Gunnar Alsmark menar att det finns en tendens till inom ungdomsforskningen att göra. På så vis finns en risk att det komplexa i identitetsarbetet går förlorat (Alsmark 1997: 13). Likaså är det viktigt att ha i minne att ungdomar inte är någon homogen grupp och att det därför inte finns någon enhetlig, allomfattande "ungdomskultur", utan en mängd ungdomskulturer som interagerar och flätas samman med varandra (jfr Lieberg 1992: 16f).

Ungdomsforskaren Thomas Ziehe anger tre olika typer av ungdom: *fysisk ungdom*, upp till ungefär 17 år; *psykisk ungdom*, upp till 22 år; *kulturell ungdom*, upp till 27 eller 30 år. Mot bakgrund av det som tidigare sagts om identitetsskapandets fortgående karaktär i det senmoderna samhället är kanske distinktionen mellan olika typer av ungdom överflödigt. Jag vill emellertid poängtera att det är Ziehes tredje kategori, *kulturell ungdom*, som jag intresserar mig för i den här studien (jfr Fornäs 1994: 19).

Ungdomskulturer

Hårt draget finns det, enligt Thomas Ziehe, tre grundläggande syften som alla ungdomskulturer svarar mot någon eller flera av. Den första är *subjektivering* och med det åsyftas ungdomskulturer vars medlemmar söker efter trygghet och gemenskap. Genom att vara med i gruppen "blir man någon". Exempel på denna form av ungdomskulturer

är fotbollssupportergrupper. Ofta förknippas det om grupper som själva väljer att stå en bit utanför det etablerade samhället och därmed sätter gruppens gemenskap i första rummet. Det andra är *ontologisering*. Med detta avser Ziehe grupper vars medlemmar söker meningen med livet, såsom till exempel frireligiösa samfund. Tredje syftet är *potentiering* – Spänningssökare som främst är ute efter en adrenalinkick och bryta mot den grå vardagen. Exempel på detta är grupper som håller på med olika extremsporter; bergsklättring, dykning med mera (Sernhede 1996: 138, Lalander & Johansson 2002: 95, Lieberg 1992: 84).

Vid en första anblick råder det inget tvivel om att Urban Exploration mer än något annat hör till den tredje kategorin, *potentiering*. När de urbana utforskarna genomför ”upptäcktsfärden” känner de att de existerar (Lalander & Johansson 2002: 97) och när de visar upp bilderna, eller skriver om sina upplevelser, på Internet får de den bekräftelse de söker. Men mot fond av det senmoderna samhällsklimat jag skissat upp ovan är det inte omöjligt att Urban Exploration även fyller andra, mer djuplodande behov hos individen. Kanske svarar uppsökandet av platser i historisk skugga till att placera in individen i världen och skänka existentiell mening, en *ontologisk* insikt.

Subkulturer som verkar över Internet kan liknas vid *föreställda gemenskaper*, för att använda Benedict Andersons begrepp. Trots stora geografiska avstånd kan människor genom mejl, forum och webbsidor enkelt interagera med varandra. Detta gör att det skapas en föreställning om att de har något gemensamt trots att de kanske egentligen aldrig har träffats (Anderson 1991: 21). Philip Lalander kallar detta en *globalisering av livsstilar* (Lalander & Johansson 2002: 80). På detta sätt skulle Urban Exploration även kunna uppfylla *subjektiverande* behov. Urban Exploration kan sägas vara en *global ungdomsrörelse* i att den förkroppsligas i olika städer världen över, men främst för dess existens på Internet. De specifika platser som den urbana upptäcktsresanden intresserar sig för är av naturliga skäl olika även om de tematiskt är väldigt lika (Lalander & Johansson 2002: 84, 98).

Alberto Melucci menar att ungdomskulturer måste förstås som motmakter i samhället, att de med hjälp av symboler erbjuder en alternativ världsordning.

De fungerar som ett särskilt slags medium, vars främsta uppgift är att det som systemet självt inte säger: Stommen av tystnad, våld och slumpvis drabbande makt som förhärskande regelsystem alltid innehåller. Rörelserna är medier som talar genom handling. Inte så att de inte använder slagord eller förmedlar budskap, men deras funktion som medlare mellan systemets dilemman och folks

vardagsliv märks tydligast i vad de gör. Deras huvudbudskap är själva det faktum att de finns och handlar. (Melucci 1995: 11)

Vad ovanstående resonemang säger om Urban Exploration är att det inte enbart kan ses som en ungdomskultur, utan att fenomenet i likhet med andra ungdomskulturer även säger något om samhället i stort och vad de unga som håller på med Urban Exploration anser att det finns för problem i det. Själva verksamheten skall alltså utifrån Meluccis sätt att se det ses som ett uttryck för att någonting inte står rätt till, även om det inte sägs rakt ut att det är syftet.

Enligt Thomas Ziehe karaktäriseras ungdomskulturer av både konservatism och förnyelsesträvanden:

Rädslan för framtiden har förfinat känslan för *värdena i den historiska miljön*. Gamla hus, torg och offentliga rum representerar ett symboliskt motstånd mot att historiens objektiveringar handgripligen ersätts med en moderniserad och genomrationaliserad verklighet. Att försvara dem är ett uttryck för att bevara *ännu inte genomrationaliserade livs- och upplevelserum*. Detta behov syftar emellertid inte till att restaurera abstrakt deklarerade "värden" utan till att förverkliga egna livsformer, d v s levda och inte blott postulerade värden." (Ziehe 1993: 47).

I gränslandet

Urban Ninja Crew

Gränslös gatusport

Vi tränar parkour, gör urbana upptäckarexpeditioner och hittar på nya sätt att interagera med stadslandskapet. Medlemsantalet varierar, men för närvarande är vi 5-10 personer. Våra träffar är öppna för alla, men hör gärna av dig innan om du är ny och vill komma.

(<http://www.interactingarts.org/forum/viewtopic.php?t=903> läst 2006-05-11)

Citatet ovan är från ett forum på Interacting Arts hemsida. Det går på flera sätt att koppla Urban Exploration till andra ungdomskulturer såsom le parkour (en från början fransk subkultur som går ut på att springa och hoppa mellan byggnader), graffiti och annan gatukonst. Gatukonstnären Hop Louie har till exempel på sin hemsida⁹ en länk

---

⁹ <http://sweden.indymedia.org/~hoplouie/> [Läst 2006-05-27]

om Urban Exploration. Inom samtliga ovan nämnda subkulturer är det vanligt att själva utförandet fotograferas eller filmas och publiceras på Internet.

Det går att argumentera för att samtliga i trojkan befinner sig i en gråzon mellan kultur- eller konstnärlig verksamhet och kriminalitet. Å ena sidan är det förbjudet att bryta sig in i annans egendom:

Den som olovligen intränger eller kvarstannar där annan har sin bostad, vare sig det är rum, hus, gård eller fartyg, dömes för hemfridsbrott till böter. Intränger eller kvarstannar någon eljest obehörigen i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe, dömes för olaga intrång till böter. Är brott som i första eller andra stycket sägs grovt, dömes till fängelse i högst två år (Brottsbalken 4:6)

Å andra sidan handlar det i regel om platser som ingen riktigt vill kännas vid eller bryr sig om. Att filma eller fotografera skulle vidare kunna kategoriseras som konstnärlig verksamhet. Det finns således en ambivalens inom dessa ungdomskulturer: Å ena sidan är de ljusskygga och på gränsen till introverta i att de inte vill att någon utomstående lägger sig i deras verksamhet. Å andra sidan har samtliga en exhibitionistisk sida då en stor del av poängen med dem är att få visa upp resultaten av deras verksamhet. Det är knappast någon slump att de är så noga med att dokumentera utförandet (jfr Nilsson 2005: 4).

Bland dem som håller på med Urban Exploration finns det ofta en inställning att betrakta det offentliga rummet och staden som en levande organism där samma regler gäller som ute i naturen, det vill säga Allemansrätten (jfr Nilsson 2005: 5). Det blir då tillåtet att beträda så länge man inte förstör eller tar med sig något ifrån platsen.

Den franske filosofen Michel de Certeau använder begreppen *strategi* och *taktik* för att beskriva ”spelet mellan det formaliserade, vedertagna och kanske institutionaliserade och det improvisativa, tillfälliga och kanske utmanande.” (Högdahl 2003: 48). Strategerna i det här fallet är politiker och stadsplanerare som stakar ut gränserna för det offentliga rummet och därigenom också människors handlingsutrymme. Taktikerna är Urban Exploration-utövare och andra som utmanar dessa konventioner, överträder gränserna och tänjer ut det offentliga rummet. De skall därför ses som en motmakt till politikerna och stadsplanerarna och som utmanare av de urbana rörelsemönster som dessa bestämmer spelreglerna för.

Genom att ta kontroll över stadsrummet utövar de urbana utforskarna en handling med ett politiskt budskap, även om det varken är uttalat eller medvetet. De tar kontroll över den egna existensen och rörelsefriheten. De gör anspråk på platserna och säger med sina handlingar – alltså Meluccis resonemang från föregående kapitel – att här finns visst något viktigt att bevara, något som är spännande och intressant.

Internet, identitet och verklighet

Jag tänker i det följande säga någonting om förhållandet mellan Internet som tekniskt medium och Urban Exploration som fenomen. Det går inte att undkomma att psykoanalytikern Sherry Turkles bok *Leva. Online* har haft en stor betydelse för forskning rörande ungdomars identitetsskapande i relation till Internet (se t ex Lalander och Johansson 2002: 90). Samtidigt skall poängteras att boken utkom första gången 1995, det vill säga i Internets tidiga barndom tillika ett år innan termen Urban Exploration myntades. Man behöver knappast tillägga att det har hänt väldigt mycket på de dryga tio år som gått sedan dess. För det första har tekniken utvecklats, Internet har både blivit snabbare och mer utspritt. I Sverige 2006 har nästan alla tillgång till Internet i hemmet. Detta innebär att en större mängd människor tar del av en större mängd information genom mediet. Det som 1995 var i sin linda, ja nästan en subkultur för entusiaster, är idag en självklarhet för de allra flesta människor i stora delar av världen. För det andra har kunskapen om tekniken bakom Internet spridits och gjorts tillgänglig; att göra en webbsida i antingen html, flash eller något annat programmeringsspråk är idag ingen ovanlig kunskap. Att kunna hantera chat-sidor, Internetforum och designprogram såsom Adobe Photoshop kan ses som allmänbildning, grundkunskaper för "datorkörkort" för människor tillhörande Internetgenerationen.

Det är inte bara på Internetfronten som den tekniska utvecklingen gått väldigt fort framåt. 1995 var det till exempel knappast någon som hade tillgång till en digitalkamera, något som idag finns i de flesta svenska familjer. Att jag nämner detta är för att digitalkameror, eller telefonkameror, är en viktig detalj för dokumenterandet av Urban Exploration. Det måste ha varit betydligt krångligare innan digitalkamerornas breda genomslag. Att först fotografera, sedan lämna in rullen till fotohandlaren för framkallning och sedan skanna in pappersfotografiet i datorn innan det kan laddas upp på Internet är betydligt krångligare än att bara koppla sin digitalkamera till usb-porten på datorn eller mms:a bilderna till sitt mejlkonto från kameramobilen. Dessutom kostar det

pengar att framkalla negativ och det var verkligen inte alla på 1990-talet som hade en skanner hemma.

Hela denna tekniska utveckling leder sammantaget till, som Turkle också är inne på, att den som konsumerar Internetmediet samtidigt är en skapare av det (Turkle 1995: 14). Nu menar jag att användarna skapar Internet i bokstavlig bemärkelse medan Turkles poängsnarare är att Internetanvändare skapar sig själva i sin interaktion med andra Internetanvändare. "Men här hävdar jag att det är på datorskärmarna som vi projicerar oss in i våra egna filmer, filmer som vi själva producerar, regisserar och spelar huvudrollen i." (Turkle 1995: 31)

Att surfa på Internet innebär ett alternativ till den verklighet som vardagen har att erbjuda. Här är det möjligt att anta en annan identitet än den man är i sin familj, skola eller på sitt arbete (Lalander & Johansson 2002: 88). I det senmoderna samhället är det, som jag varit inne på tidigare, upp till individen att välja vad hon skall tro på, hur verkligheten skall vara beskaffad, vilken roll hon själv skall ha i den verkligheten och så vidare.

Samtidigt är Internet ett praktiskt verktyg för att tänja på gränserna för vad som i andra sammanhang skulle lämna det verkliga och närma sig fantasin. Lotten Gustavsson kallar detta *lek* och menar att den "möjliggörs av en kommunikationsform som väjer från den bokstavliga tolkningen" (Gustafsson 2002: 26). Alla som är med i leken är alltså införstådda i att den inte är helt på riktigt. Vidare menar Gustafsson att "människor i lek får tillfälle att tänja på och utforska gränserna för hur de reproducerar identitet." (Gustafsson 2002: 31)

Jag vill förstå Urban Exploration som ett fenomen i gränslandet, eller som ett växelspel, mellan den upplevda verkliga världen och den upplevda överkliga världen. Den genom Internet medierade verkligheten kan upplevas som artificiell, medan själva uppsökandet av övergivna platser i mycket påtaglig grad är att uppleva den verkliga världen, kanske till och med att uppleva fara.

Den verkliga upplevelsen

När ingenting av intresse hände på fritidsgården eller nere på torget drog gänget iväg ut i området för att söka egna upplevelser. De sökte sig till platser där ingen tidigare hade varit och de kunde uppleva något som ingen annan hade varit med om (Lieberg 1992: 237f)

Centralt i förståelsen av fenomenet Urban Exploration står den ”autentiska upplevelsen”, att människan i det senmoderna samhället måste uppleva för att verkligen känna att hon existerar. Upplevelse är emellertid som översättning från engelskans *experience* ingen riktigt lyckad term för att beskriva denna tendens, påpekar Tom O’Dell, utan den måste fogas samman med ”erfarenhet”. En upplevelse är att vara med om något medan att erfara är att genom en upplevelse vinna en kunskap, få en insikt om något (O’Dell 1992: 20).

Den senmoderna människan liknas ofta vid en sökare eller en nomad. Anthony Giddens menar att människan i senmoderniteten blir vilsen – sekularisering har lett till att moralen i traditionellt religiös mening gått förlorad. Frågor rörande meningen med livet har längre inga självklara svar, utan ”autenticitet”, äkthet blir måttstocken för självförverkligandet (Giddens 1991: 18). Hon testar olika stilar och uttryck, men dessa är sådana som hon inhandlar på en marknad. Och den marknaden är öppen för andra och när något är populärt leder detta till en standardisering, det blir “Mainstream”. Kvar återstår då den riktiga upplevelsen, den som är för individen unik och inte kan vara likadan för någon annan. Tom O’Dell kallar upplevelsen för “autenticitetens sista kontrollstation” (O’Dell 2002: 19). Urban Exploration kan ur detta perspektiv ses som ett vulgärexempel på senmodern aktivitet. Den senmoderna människan nöjer sig inte med på förhand definierade sanningar utan måste själv uppleva, känna.

Thomas Ziehe pekar på hur viktig subjektivering har blivit i det sena 1900-talets samhälle, “behovet av att emotionellt uppleva relationer och situationer och förkasta alla rituellt bestämda beteenden och vara på sin vakt mot färdiga tolkningar och program” (Frykman 1994: 156).

Turister talar ofta om att besöka landsbygden för att komma bort från turistfällorna och närmare någon slags äkta lokalkultur. Precis på samma sätt kan man se på Urban Exploration, att det är ett sätt att få uppleva en autentisk kultur, eller historia, som inte har blivit förskönad, vinklad och publikanpassad på ett museum (O’Dell 1999: 37, Persson 1999: 72).

“Turistattraktionen som social konstruktion är skapad ur dessa representationer [typiska resmål, min anm.]. I denna konstruktion spelar fantasi och myt en betydande roll och i turismens mönster blir de till allegorisk och metaforisk information som i sin tur medverkar till spekulationer och drömmar; böcker vi läst och filmer vi sett ingår alltså i den kunskap vi har om olika resmål, även om vi är medvetna om dess fiktiva element.” (Persson 1999: 67)

Begreppet kulturturism innebär ursprungligen en av turistindustrin skapad marknad för turister som är intresserade av kultur och historia. Till exempel skulle resorna i Jan Guillous romanfigur Arns¹⁰ fotspår kring Kinnekulle i Västergötland kunna ses som typisk kulturturism. Besökarna får besöka en mängd kulturhistoriskt viktiga platser, såsom medeltidskyrkor, slagsfält, borgruiner med mera. Ofta är också kulturarvet på något sätt dramatiserat så att åskådarna skall känna sig delaktiga i historien, som till exempel i den årliga teaterframställningen av *Valdemar Atterdag brandskattar Visby* på Medeltidsveckan (Gustafsson 2002, Persson 1999: 68f).

Eva A. Persson skriver i artikeln *Queenstown – Cobb, tur och retur* hur turistindustrin i den irländska staden Cobh har skapat ett kulturarv genom att gifta samman historia med myt och populärkultur. Bland annat finns vandringsleden “Titanic trail Cobh” där turister får gå längs samma väg som Titanics passagerare gick på väg till båten – Cobh var Titanics sista anhalt innan hon förliste den 14 april 1912. Meningen är att turisterna ska få en känsla för platsen, se vad Titanic-passagerarna såg (Persson 1999: 83ff). Jag undrar om det är bilden av Leonardo DiCaprio och Kate Winslet¹¹ de ser för sitt inre öga när de vandrar längs vägen? Återigen ser vi hur samspelet mellan det “vekliga” och det fiktiva hjälper oss att konstruera en bild av verkligheten. Även sättet på vilket en plats beskrivs eller benämns hjälper till att skapa bilden av den.

Turistnäringen har även upptäckt det lockande i det verkligt dunkelt förflutna. Det kallas då “horror tourism” och är en form av kulturarvsturism som lockar mycket turister i den på 2000-talet expanderande turistnäringen (Isacson 2004: 69). Utvecklingen har möjliggjorts av att institutioner och länder som på 1900-talet var stängda för omvärlden nu har öppnats upp. Historikern Maths Isacson menar att det är naturligt att människor fångas av det brutala i historien och vill försöka förstå, men att det blir etiskt problematiskt när skräckturismen organiseras av regeringar i uppenbart syfte att tjäna pengar på den (jfr Drakos 2005: 47). Georg Drakos skriver i *I industrisamhällets slagskugga* om den nedlagda lepraasynen Spinalonga utanför Greklands kust. Spinalonga är nuförtiden en turistattraktion och i guideboken över ön finns en bild på en tom gata med bildtexten *a ghost street* – “besökaren får själv föreställa sig de spöklika figurerna som en gång bebott husen” (Drakos 2005: 47).

---

10 Det finns fem böcker om tempelriddaren Arn Magnusson, utgivna mellan 1998 och 2002. 2007 och 2008 planeras två filmer baserade på böckerna ha premiär. (<http://www.arnmagnusson.se/>, <http://www.piratforlaget.se/> läst 2006-05-28)

11 Titanic släpptes 1997, blev en enorm kassasuccé och vann 11 Oscars, bland annat för bästa film (<http://www.imdb.com/title/tt0120338/> läst 2006-05-17).

Kan man se Urban Exploration på ett liknande sätt? Att anledningen till att bryta sig in i ett nedlagt fängelse eller mentalsjukhus är att få en känsla för hur de som satt inspärrade där måste ha känt det, se om det finns någon känsla av ångest och vansinne som sitter kvar i väggarna?

Turister beskrivs enligt Tom O'Dell traditionellt som "människor som fysiskt reser bort, kulturellt träder in i andra roller än sina normala och socialt interagerar med människor de annars aldrig skulle komma i kontakt med." (O'Dell 1999: 32).

Själva bortresandet blir i Urban Exploration både i tid och i rum. Dels handlar det om att resa till en plats dit allmänheten egentligen inte har tillträde, dels handlar det om att besöka en plats som upplevs som att tiden har stannat och något förgånget finns bevarat. O'Dell skriver vidare att människor genom turismen tar del av omvärlden samtidigt som den påverkar individen. Detta resonemang ligger i linje med det jag tidigare beskrivit om det senmoderna samhället. Kulturer och identitet kan inte ses som homogena, inrutade fenomen utan som processer i ständig förvandling, kreolisering.

Kulturarv

På museer fattas beslut över minnet. Här skrivs program över vad som är minnesvärt och inte, här väljs och här väljs bort. [...] Det är naivt att tänka sig att dessa val äger rum i ett politiskt och ideologiskt tomrum som är behärskat av något abstrakt och neutralt samhällsminne. Museer är snarare institutioner som utövar makt över minnet och därmed också makt över det förflutna. (ur RIG nr 1 2003: 35)

Ovanstående citat är hämtat ur en debatt om kulturarvet i den kulturhistoriska tidskriften RIG. Det är främst tänkt som en illustration till den mycket stora diskussion inom kulturforskningen rörande vad som är kulturarv, vad som borde vara det, hur själva åtskillnaden mellan kulturarv och "historiskt skräp" går till samt hur detta utvalda presenteras för en publik.

Det är en diskussion som rymmer en politisk dimension i att det oftast, framförallt historiskt sett, är de regerande klassernas historia som får representera det nationella minnet, vilket naturligtvis hänger samman med att det är de som har tolkningsföreträde, att det är de som väljer ut vad som skall vara kulturarv. Följaktligen väljer museerna i regel att fokusera på det goda, trevliga och oproblematiske kulturarvet framför det som kan uppfattas som stötande eller splittrande (jfr Eivergård 2005: 33, Svensson 2005: 138). "Ett villkor som tycks gå hand i hand med de fenomen utropas och hyllas som kulturarv

är möjligheten att förbinda dem med berättelser som människor kan och vill förbinda med sina egna liv och kulturella berättelser.” (Drakos 2005: 57)

Kulturarvet är en social konstruktion starkt kopplad till det moderna samhällets framväxt under 1800- och 1900-talet. Det blev ur det samhällets primordiala, essentialistiska syn på kultur viktigt att finna dess rötter för att kunna legitimera nationalstatens existens geografiskt, historiskt och etniskt. Den snabba utvecklingen under den här perioden gjorde även att det blev naturligt med en diskussion om vad som skulle bevaras för kommande generationer och vad som helst skulle döljas i glömska.

Synen på kulturarvet i det moderna samhället var att det åskådliggjorde historien och att det ur kulturarvet gick att härleda utvecklingen till det samhälle vi har idag, och då med betoning på utveckling i positiv mening. Detta fokus på det “goda kulturarvet” leder onekligen till att endast vissa röster får komma till tals. Till exempel är det bara läkarna och cheferna som talar om verksamheten på mentalsjukhusen under 1900-talet, aldrig patienterna (Lennestig 2005: 107, Eivergård 2005: 38f).

Min utgångspunkt och definition av kulturarv knyter an till filosofen Edward Caseys tes att varje plats är “enkulturerad” och varje kultur “inplacerad” (Frykman 2001:127). Kulturarvet är ur detta perspektiv all denna materiella omgivning som vi tillskriver mening och som i sin tur hjälper oss att definiera oss själva. Det må vara en konstruktion, men det gör det inte mindre betydelsefullt. Tvärtom är det en viktig del av människors identitetsskapande. ”Med minskad kontakt med familj och släkt, med hembygd och kulturarv blir människan hemlös, vilsen” (Alsmark 1997: 14).

Jag tänker i det följande redogöra för min syn på de centrala begreppen plats och kultur, för att genom dem visa hur jag menar att kulturarv skapas. Ting avses här i en vid bemärkelse, det vill säga allt från föremål till byggnader och naturfenomen. Med andra ord skulle det kunna benämnas materiella lämningar, om vi i det begreppet tål att allt från skokartong till norrsken får plats. Naturligtvis är det utifrån mitt intresseområde främst byggnader, installationer och infrastruktur jag syftar på med begreppet ting.

Precis som det bland tingen finns olika dimensioner och det därför gäller att inte förvilla sig i en vardagsförklaring av begreppet så gäller detsamma för plats, vilket kan vara allt från en persons alldeles egna “smultronställe” till planeten Jupiter, från bastun på fjällhotellet till Ecuador. Gemensamt är att individen alltid har vissa inre bilder kopplade till dessa platser, de existerar i våra huvuden.

En plats blir till

Ofta när begreppet plats används inom etnologin så syftar det på specifika geografiska platser, inte sällan nationer (jfr Alsmark 1997: 15). Det kan till exempel handla om skapandet av en nationell identitet, eller en specifik hembygdsidentitet (jfr Eivergård 2005: 37, Löfgren 1997: 23, 33). Jag använder emellertid platsbegreppet på ett mer abstrakt plan (jfr Högdahl 2003: 34). Det handlar i min tappning om människans subjektiva skapande av rummet och tingen till platser. Nationen och hembygden är naturligtvis även de konstruktioner, poängen är att jag i det här arbetet inte intresserar mig för etnicitet utan fokuserar på objekten som sådana oavsett var de är belägna geografiskt.

I det att vi rör oss genom ett landskap, ett rum (space), vi aldrig tidigare varit i fyller vi det med mening och det omvandlas framför våra ögon (eller snarare inuti våra huvuden) till en plats (place) (Tuan 1977: 136). Sett ur det här perspektivet blir en plats en konstruktion och vilken betydelse den får blir olika beroende på subjektets förförståelse, intentioner, inställning med mera. Vi kan säga att platsen sker framför våra ögon, den existerar inte någonstans utanför det mänskliga medvetandet. Det är utifrån att kategorisera de intryck vi får av tingen, som alltid är laddade med någon slags historisk förförståelse eller symbolisk mening, i vår omgivning som vår verklighetsuppfattning formas.

Cornelius Holtorf menar att människor genom minnet återskapar sin historia, både den personliga och den kulturella, etniska osv. Detta minne, menar Holtorf, är både på det individuella och kollektiva planet beroende av den sociala kontexten hos dem som minns och är därför konstruktioner av nuet (Holtorf 2005: 3). Själva minnet är konstituerat av det vi blir påmind om eller får berättat för oss, men även vad eller vem vi väljer att tro på i specifika situationer spelar in, vilket kan påverkas av politik och etik. Det kollektiva minnet skiljer sig, menar Lars-Eric Jönsson och Birgitta Svensson, från historien genom att det till stor del är baserat på vad människor väljer att tro på. Därför liknar det kollektiva minnet mer myt än historia (Jönsson & Svensson 2005: 14).

“Historien är inte enbart baserad på vad som verkligen hände i det förgångna utan även hur den koms ihåg och presenteras i människors medvetande” (Holtorf 2005: 5). En viktig poäng är att historien inte enbart är närvarande i historieböckerna, utan också i en hel mängd mänskliga aktiviteter, såsom byggnader, vanor med mera (Jfr Gustafsson 2002). Historien är i allra högsta grad närvarande i platser och i ting.

Jonas Frykman menar med begreppet en plats *ambiens* att tingen blir betydelsebärande, att de bär på “en poetisk förmåga att ge upphov till nya föreställningar, aktivera människors förmåga att drömma och fantisera” (Frykman 2001: 91). Han menar att vi måste se materiella lämningar som mer än en objektiv verklighet, utan att det i själva verket är den mening lämningarna tillskrivs som är det intressanta. Samtidigt som vi ger tingen mening så skapar tingen oss, de triggar vår fantasi (Frykman 2001: 91f).

Inspirerad av filosofen Gaston Bachelard menar Frykman att människans syn på ting förändras under livet mot att bli allt mer rationell. Som barn har vi således en större förmåga att väva in våra drömmar och fantasier i tingen medan när vi blir äldre mer ser till deras funktion, vilken nytta de tjänar. Här aktualiseras återigen den senmoderna teorin om de allt mer flytande gränserna mellan barndom, ungdom och vuxenliv.

Jag förstår i det aktuella sammanhanget kultur som människans skapande av mening i rummet, det vill säga skapandet av platser. På det sättet blir kultur någonting som hela tiden skapas, förhandlas och omskapas i människors möten med tingen. Kultur skulle också kunna förklaras som de händelser som skapar en plats i våra medvetanden, eftersom det är lika omöjligt att tänka sig en händelse utan att förankra den i en plats som det är omöjligt att tänka på en plats utan att tänka på någon slags händelse eller aktivitet. Detta går i sin tur att härleda som något centralt i det mänskliga varat: ”För att få existentiellt fotfäste måste människan kunna orientera sig; hon måste veta var hon är. Men hon måste också kunna identifiera sig med omgivningen, det vill säga veta hur hon är på en viss plats.” (Norberg-schulz 1999: 108) Hur är en urban utforskare i ett övergivet hus? I vilken egenskap är hon där?

Urban Exploration underifrån

Den empiri jag har skapat består av texter som på olika sätt beskriver eller dokumenterar att en urban utforskning skall ske, har skett, eller på något annat sätt diskuterar fenomenet Urban Exploration. I följande kapitel diskuterar jag fotografiets roll i verksamheten, men ägnar sedan all uppmärksamhet åt det som skrivits i olika Internetforum, webbzines, tidningar och på olika hemsidor. Att inte gå in noggrannare och undersöka fotografierna skall främst ses som en begränsning av tidsmässiga skäl. Jag är emellertid övertygad om att det skulle gå att göra en tolkande analys av fotografier och filmer – vinklar, sekvenser, miljöer – och få fram intressanta resultat. Jag har tidigare skrivit att det inte är någon slump att verksamheten dokumenteras. Lika lite är det en slump *hur* den dokumenteras.

Fotografier och texter

Ett fotografi, eller en inspelad videofilm, har en särskild förmåga att vara ett bevis för att en person, fotografen eller någon som avbildas, varit på en viss plats vid ett visst tillfälle (Arvidsson 2003: 182). Särskilt blir detta betydelsefullt på Internet där användarna inte nödvändigtvis känner varandra och därför ofta är misstänksamma mot uttalanden som verkar osanna eller överdrivna.

Det är en vanligt förekommande dramaturgi i Urban Exploration-forum att en person skriver om en stundande urban utforskning, till exempel genom att beskriva vilken plats de skall besöka och hur. Om personen sedan inte återkommer inom några dagar med bildbevis på att han verkligen besökt platsen de utgett sig för att besöka, så börjar andra ifrågasätta äktheten i ansatsen. Detta gäller framförallt om någon skriver något i forumet som förefaller vara väl dramatiserat. Jag tror att de flesta är medvetna om att Internet ger stort spelrum för den som vill leka med sin identitet. Det är därför inte konstigt att folk förhåller sig skeptiskt till obekräftade uppgifter som publiceras på Internet.

Ett exempel på kritiskt bemötande är det pseudonymen Catclaw fick på Flashbacks forum, tråden för Urban Exploration, när han berättade om en urban utforskning som gått väldigt snett. Han beskriver först hur han och två kompisar planerar att gå in i en militär installation och sedan hur de varit inne och fått med sig några papper. När de sedan besöker platsen ytterligare en gång blir de tagna på bar gärning av beväpnade militärer och sedermera åtalade för högförräderi. När tråden sedan inte följs upp och inga bilder som bekräftar det inträffade framkommer börjar andra forumbesökare anklaga Catclaw för att vara en lögnare.

Balthazaar: Ni hinner alltså...3 personer?...springa genom två rum, en 10 meters korridor, och klättra 10 meter upp på en stege i ett schakt som är jävligt trångt, endast med hjälp av ficklampor, och sen hinna ut i skogen på under en halvminut?

[..]

Sen fotona..."dom blev inge bra"...känns ju onekligen lite som ett starkt bevis för att det är fejkat. (<http://www.flashback.info/showthread.php?t=8754&page=10> läst 2006-05-11)

Fotografier är dock inte lika starka bevismaterial som de var för endast några år sedan. Den digitala fotograferingstekniken har gjort det mycket lättare att på ett övertygande sätt manipulera fotografier än det var med papperskopior och negativ (Sparrman 2003: 96).

Nu tror jag emellertid inte att det är särskilt vanligt i Urban Exploration-kretsar med förfalskade fotografier. De allra flesta bilder föreställer enbart platser – rum, entréer till byggnader, tunnlar och så vidare – och i några enstaka fall poserar personer på dem. Fotografierna är sällan så spektakulära att det skulle finnas någon anledning att tro att de blivit manipulerade i ett bildprogram. Det är i så fall snarare troligt att någon skulle kopiera fotografier från någon annan hemsida och i ett forum ta på sig äran för en Urban Exploration som någon annan genomfört.

Ett fotografi kan alltså fungera som bevismaterial, men jag vill ändå hävda att det, näst efter själva upptäcktsfärden, är berättelserna och diskussionerna kring platserna och expeditionerna som är det viktigaste för utövarna. Fotografiet fungerar då som en förlängning av narrativet, med både estetiska och levandegörande kvaliteter.

Jag har i det här kapitlet utgått från två typer av källmaterial. Framst är det textmaterial som jag hämtat från olika Internetsidor som på olika sätt är dedikerade åt Urban Exploration. Det rör sig huvudsakligen om Internetforum där olika medlemmar diskuterar fenomenet, men även om olika Urban Exploration-gruppers personliga webbsidor, rollspelet *Urban Explorations* hemsida¹², ideella webbzines med mera. Källmaterialets andra del består av det som skrivits i svenska medier om Urban Exploration, vilket inte är mycket men ändå intressant.

Det finns enbart i Sverige en för det här arbetet oöverskådligt stor mängd Internetsidor som behandlar Urban Exploration. Jag valde därför på ett tidigt stadium att begränsa mitt källmaterial till sådant som berör Urban Exploration i Stockholm. Med

---

¹² <http://www.avidgamers.com/lir/> [Läst 2006-05-27]

utgångspunkt i detta finns det ett antal platser som ständigt återkommer i diskussionerna. Det är dessa jag har valt att primärt fokusera på, eller snarast det som skrivits om dessa platser.

Urban Exploration i medierna

En kväll i juli tog sig den 23-årige mannen och hans kamrat ner i Jönköpings dagvattensystem. Kamraterna har enligt 23-åringen en "litet lustig hobby". De tycker om att utforska udda platser. Tunnlarna är enligt mannen en till en och en halv meter höga. Men kamraterna gick vilse och fick ringa efter hjälp. Jönköpings tingsrätt dömde i augusti mannen för bland annat olaga intrång (Helsingborgs Dagblad 2005-12-20)

Det fåtal gånger som Urban Exploration omnämns i svenska nyhetsmedier är i regel då det skett någonting negativt i anslutning till verksamheten. Medierna riktar, som vanligt när det gäller nya ungdomskulturer lockas jag att tillägga, sin uppmärksamhet mot det avvikande och destruktiva, det vill säga mot tendenser som finns inom snart sagt vilken rörelse som helst. Under rubriken *Kriminell ungdomsrörelse expanderar i Falun* skriver Nya Ludvika Tidning: "Vårens attack mot vattenförsörjningen i centrala Falun var en UE-attack. Det är en hobby. Hundratals håller på med det bara i Falun, säger en UE-sympatisör till tidningen" (Nya Ludvika Tidning 2005-10-29).

Och är det inte den destruktiva sidan av Urban Exploration som lyfts fram så är det att verksamheten är förknippad med livsfara. Göteborgs-posten skriver under rubriken *Farliga platser lockar allt fler – Att söka upp övergivna fabriker och öde bus har blivit en ny hobby*: "Urban Exploration innebär att man utforskar platser som är undangömda eller bortglömda. Men det är också en hobby som kan innebära livsfara. De övergivna platserna är oftast farliga att vara på." (Göteborgs-Posten 2005-12-12).

I de tre nyhetsartiklar som berör Urban Exploration i Sverige har reportern alltså valt att vinkla på en negativ händelse. Samtidigt måste tilläggas att det i samtliga artiklar finns en fördjupning där utövare refereras eller intervjuas: "Man tipsar också om en gyllene regel – att aldrig stjäla något och att inte förstöra. Ett motto är 'ta inget mer än foton, lämna inget mer än fotspår'" (Göteborgs-posten 2005-12-12) respektive "Men en tumregel är att inte förstöra, säger den anonyme UE-aktivisten till tidningen" (Nya Ludvika Tidning 2005-10-29).

Men det finns undantag, artiklar där fenomenet Urban Exploration närmast romantiseras och utövarnas verksamhet ses som en motmakt, och lagbrotten som banala. Det handlar om Urban Exploration utomlands:

Urban Exploration kallas en olaglig turism som pågår i några av världens storstäder. Det handlar om att förvandla den urbana miljön till ett äventyr och inte bara en plats för arbete och konsumtion.

'Vi klättrade in genom den lilla luckan och började gå sakta längs rälsen, förstummande av platsens skönhet.'

Författaren till dessa rader heter Steve Duncan och han är en av New Yorks mest notoriska återfallsförbrytare. Lagarna han gång efter annan bryter mot handlar om olaga intrång. (Svenska Dagbladet 2003-06-06)

Den urbana utforskaren utomlands framställs här som en begestrad eldsjäl, en nörd som vigt sitt liv åt stadens glömda platser. Inte som en vilsen ungdom vars primära syfte är att förstöra skattefinansierad egendom. I beskrivningen av den utländska Urban Exploration-verksamheten finns en vilja att försöka förstå fascinationen, en vilja att lyssna.

Bara i Toronto finns ett antal olika grupper ägnade åt dessa upptäcktsfärder i storstadens inre och undre miljöer. Men vad är det som lockar? Vi sitter inträngda i ett hörn på den rökiga puben och samtalar. Tammy och Kerry pratar i munnen på varandra, men på ett kompletterande sätt, fyller i, associerar och utvecklar, allt i en rasande fart: Jag står inte ut med enformigheten i den vanliga staden, Människor på väg till jobbet är som får, trogna sin flock. Vi vill bryta med det vanliga och tråkiga, och hitta element i staden som är annorlunda. Staden kan användas till annat än transport, det borde vara en lekfull och spännande plats, säger Tammy (Västerbottens-Kuriren 2005-10-27)

Kanske är det lättare att förhålla sig distanserat när det handlar om något som är långt borta, som inte berör vår svenska ekonomi eller som har med svenska ungdomars säkerhet att göra. Ändå är det intressant att något som här misstänkliggörs och ses som skadegörelse ses som något exotiskt och spännande när människor i andra länder gör det. Detta kan också tolkas utifrån *space – place*, att det som är långt borta inte är laddat med samma mängd mening, lika detaljerat, i våra medvetanden som det i vår direkta närhet är.

Ju närmare något är, desto svårare är det att förhålla sig rationellt till det utan det emotionella tar överhanden. Detta kallas ”Nimby-syndromet” (Stahre 2002: 34). Nimby är kort för ”Not in my backyard” och innebär att människor tenderar att vara emot fenomen de i princip är för om det kommer dem för nära inpå livet. De flesta anser till exempel att det skall finnas vårdhem för missbrukare, färre vill ha ett som granne.

Platser

Urban Exploration-utövare talar ofta om platserna de besöker som ”UE-objekt”, jag har emellertid valt att kalla dem just platser mot bakgrund av mitt teoretiska kapitel där jag definierar detta begrepp.

Platserna är ofta kodade på så vis att de fått namn som är mer eller mindre fantasieggande. Anledningen till detta är åtminstone två: Dels finns alltid risken att polisen är inne och kontrollerar Internetsidorna för att se vilka platser som besöks (Urban Exploration har ju som jag tidigare varit inne på ett inslag av kriminalitet eftersom det inte sällan innefattar olaga intrång, dessutom anses verksamheten ofta som farlig), dels är en av poängerna med Urban Exploration att utövarna själva skall *upptäcka* platsen. Det skall inte finnas någon karta att följa eller adress som det bara är att söka upp. På följande sätt beskriver en användare på ett forum för *Nordisk Urban Exploring*¹³ saken utifrån detta resonemang:

Kavajmongot: S:T Eriksbron är rätt skoj nybörjarställe att vara på, men man tröttnar rätt fort. Finns två skoj tunnlar dock, båda på vänster sida av bron om man står på bron vänd mot kungsholmenhållet. Ena är kanske lite läskig att gå på, på grund av höjden, men jag ska inte avslöja för mycket. Gå ut och utforska själv, fota gärna! Lycka till! (<http://www.ue.jularbo.org/viewtopic.php?t=93> läst: 2006-04-12)

Ytterligare en anledning kan vara att en plats riskerar att exploateras om den blir alltför känd, att den blir en “undergroundungdomsgård” som pseudonymen Blueprint uttrycker det på flashbacks forum (<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-189273.html>).

Spenat: Varför får in folk kommentera ens bilder?

---

¹³ <http://www.ue.jularbo.org> [Läst 2006-05-27]

LordSkalman: Anledningen är den att genom att diskutera bilderna "öppet" på forumet så kommer vetskapen om ställena antagligen spridas snabbare bland gemene man. (<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-46385.html>)

Vidare rangordnas platserna uttalat utifrån hur pass otillgängliga de är. Ju svårare en plats är att ta sig till, desto noggrannare är det att inte röja dess geografiska position och desto viktigare blir det följaktligen att ha ett passande kodnamn för platsen.

Några av de platser som mest frekvent omnämns är "Akay-templet", "Tariq-grottan", och "Drömmarnas brunn". Andra mer hemliga platser är "Den galne matematikerns galleri", "Lustiga huset" och "Duvornas slott". Det är inte alltid en enkel uppgift att ta reda på var dessa platser ligger och jag ser det inte primärt som min uppgift att kartlägga dem geografiskt. Däremot händer det att forum-användare råkar försäga sig och avslöja för mycket. Andra platser, såsom "Trappan" vid Universitetets tunnelbanestation och "Spökstationen" Kymlinge på tunnelbanans blåa linje är närmast att betrakta som allmångods och lämpliga "nybörjarplatser".

reMind: ok, nu har jag snokat hela jävla nätet efter var akay-templet ligger [...] Tänkte om någon vänlig själ kunde ge mig en hint om vart jag ska kolla efter ingången.

AndreasS: sluta leta på Internet och leta i slussen istället. När du hittat det så gå då fan inte och avslöja allt [...]meningen med UE är att du ska utforska. Du hittar SÄKERT stället om du bara letar lite. (<http://www.ue.jularbo.org> läst 2006-04-12)

Samtidigt är det inte alla som tycker att det är roligt med denna tillknäppa politik, att den är ett uttryck för elitism och exklusivism. En användare skriver på interactingarts forum:

Jag har fan inte UEat på flera månader...mest för att jag inte vet nån schysst plats. Stockholms UEare är jävligt hemlighetsfulla. Varför? Jag förstår väl om man inte vill ha en hel högstadieklass springande på sin favoritplats, men å andra sidan...vadå "sin".

(<http://www.interactingarts.org/forum/viewtopic.php?t=1171&start=0&postdays=0&postorder=asc&highlight=&sid=2ac4d0ebdf06d8584c5959125cf7c803> läst 2006-05-12)

De platser som är mest omnämnda är följande:

"Akay-templet"

“Tariq-grottan”
“Drömmarnas brunn”
“Sös-tunneln”
“Den galne matematikerns galleri”
“Trappan”
“Duvornas slott”
“Beckomberga”
“Söderby mentalsjukhus”
“Kymlinge spökstation”

“Akay-templet”

Den hemlighetsfulle gatukonstnären Akay är en av Stockholms allra kändaste inom sitt område, ändå känner de flesta jag har frågat inte till honom. Det beror sannolikt på att de konstinstallationer han gör tillsammans med sina kumpaner Klisterpete och Kidpele ofta är lokaliserade på platser dit inga människor hittar eller vill hitta. Många av installationerna är också situationella och temporära (jfr Nilsson 2005: 7f). Till exempel bytte Akay och hans vänner ut all reklam i en tunnelbanevagn mot egna affischer där de bad om ursäkt för sin gatukonst. Fler exempel och bilder från Akays konstprojekt finns att hitta på hans hemsida <http://www.akayism.org>.

Någon gång på 1990-talet utsmyckade Akay ett rum under Slussen. Själva konstverket består av affischer på väggarna och andra mindre installationer, däribland en grupp minikrigare, cirka 3 cm höga soldater i plast, samt en samling tandborstar.

Qingzhao: Tandborstarna som ligger där är en lämning från några av de största aktörerna på sthlns graffiti- eller street art-scen. Några har legat där sedan början av 90-talet, medan andra har försvunnit och nya tillkommit. Om du kollar lite noggrannare på tandborstskäften, så står det olika namn och ord, vilket är deras olika tags. (<http://www.ue.jularbo.org/viewtopic.php?t=162>)

Rummet är krångligt att hitta till från marknivån och det krävs, såvitt jag har kunnat läsa mig till från olika vägbeskrivningar (jag har själv inte varit där), en hel del smidighet och mod för att sig dit. Andra UE-platser som ligger i detta område är “Tariq-grottan” (Tariq var även han en gatukonstnär verksam på 1990-talet) och “Drömmarnas brunn”.

Av allt att döma var det inte Akay själv som började kalla rummet “Akay-templet”, utan det är ett namn som senare besökare gett det och som sedermera blivit spritt genom webbsidan Flashbacks forum.

Tillsammans med "Drömmarnas brunn" och "Sös-tunneln" är "Akay-templet" den UE-plats som genererar flest sökträffar på Internet. Sedan ungefär ett år tillbaka är "Akay-templet" igenbommat, vilket jag återkommer till längre fram. I ett inlägg i forumet på den kanadensiska Urban Exploration-webbsidan *Infiltration* står följande att läsa om "Akay-templet":

Blackfield: "Akaytemplet" is actually not very interesting, but has indeed served as an entry into Urban Exploration for many. Akay is now equiped with an alarm and a movement sensor however.

(http://www.uer.ca/forum_showthread.asp?fid=3&threadid=29870&currpage=1&pp#post5 läst: 2006-04-25)

David "Lefty" Leibowitz och L.B. (Laughing Boy) Deyo är två av New Yorks och sannolikt även världens mest berömda urbana utforskare. De är barndomskamraterna som i hela sina liv har utforskat stadens dolda utrymmen och tillsammans driver de webbmagasinet Jinx (<http://www.jinxmagazine.com>). I sin bok *Invisible frontier. Exploring the tunnels, ruins, and rooftops of hidden New York* (2003) ägnar de ett helt kapitel, tillika en expedition, åt att söka spår efter stadens stora graffitipionjärer samt det mytomspunna tunnelfolket "the mole people" i pendeltågstunneln "the amtrak tunnel" (Deyo & Leibowitz 2003: 29ff).

De graffitikonstnärer L.B. Deyo och "Lefty" Leibowitz söker spår efter kallade sig Freedom, Sane och Smith. Leibowitz beskriver noggrant deras enorma graffitimålningar och liknar dem vid mästerverk i ett underjordiskt konstmuseum utan publik (Deyo & Leibowitz 2003: 41).

Det är lätt att dra paralleller mellan de konstverk Freedom, Sane och Smith gjorde i Amtraktunneln med till exempel Akays konst i "Akay-templet" eller Tariqs i "Tariq-grottan". De senare är ansedda som pionjärer inom Stockholms gatukonstscen.

Här finns alltså en kulturform vars historia inte går längre tillbaka än till 1970-talet (Deyo & Leibowitz 2003: 33), men vars utövare och verk ändå blivit så mytomspunna att ungdomar tar stora risker för att besöka de undagömda gallerierna. "Traces, graffiti, messages are investigated as in they were rare examples of plants or archaeological findings." (Nilsson 2005: 2). Detta förstärks av att pseudonymen Qingzhao på föregående sida omtalar tanborstarna i "Akay-templet" som "lämningar", en vanligt förekommande term i arkeologiska sammanhang.

Technical: Man kollar nästan mer på gammal graffiti, här sågs det Card, North side kings ☺ (<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-46385.html>)

Tunnelfolket – Verklighet eller fiktion?

“The mole people” (“mullvadsfolket”) var ett kollektiv hemlösa, som mest omkring 150 personer, som mellan 1970-talet och 1991 byggde upp en hel stad med lägenheter som hade elektricitet och tv-apparater nere i de övergivna tunnlarna under New York (Toth 1993: 47). Jennifer Toth har skrivit den dokumentära boken *The mole people* om människorna i tunnlarna.

”It’s the decade of crack and homelessness. It’s the decade of the tunnels,” he repeated. “People’ve been down and out since the beginning of time, but we’s the first to actually live in the tunnels. There’s been nowhere else to go,” he laughs. (Toth 1993: 14)

Det pågår i svenska Internetforum en återkommande diskussion om det finns människor som bor i tunnlarna under staden eller om det finns någon “tunnelstad” liknande den i New York under Stockholm. Saken kompliceras av att det finns två levande rollspel, “tunnelfolket” och “Scen 3”, vars spelplan är Stockholms underjord. De är mycket hemlighetsfulla och det är osäkert huruvida de är aktiva idag.

Fluid: ...Tanken med detta [“tunnelfolket” och “S3”, min anm.] är att det inte skall pratas om det på nätet, eftersom hela vitsen är att det skall vara lite hemligt och sådär. Upphovsmännen till spelet lägger ner mycket stor kraft vid att hålla det under ytan så ju mer vi diskuterar det här, desto mer sabbar vi för dom.

GodSent: Nej, men just detta levande rollspel snuddar ju vid UE med tanke på att dom rör sig i samma områden som oss.

Mr Bungle: S3 har inte mycket med UE att göra och de som kör känner inte till mer än vad vi här gör (snarare tvärtom) så glöm alla rykten och historier du hört, det är ett spel, varken mer eller mindre.

Dig: Jag vet inte hur det ligger till men det finns ställen där folk bygger hus och samlar byggmaterial. Kolla korta SÖS-tunneln, till exempel. Frågan är inte om det finns, utan i vilken omfattning. i New York finns det ju en hel del folk som bor på det sättet och med tanke på bostadsbristen i Stockholm skulle ju en del

desperata personer pröva. (<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-189449.html> läst 2006-04-12)

Denna diskussionstråd hämtad från flashbacks forum innehåller flera intressanta uppslag. Det första är att hela diskussionen om "tunnelfolket" i den avslutande kommentaren riktas mot en samhällspolitisk verklighet i dagens Stockholm, den svåra bostadsbristen. Detta relaterar till det jag skrev inledningsvis om Alberto Meluccis resonemang att alla ungdomskulturer i sina handlingar säger något om samhället i stort, de är en motmakt i det tysta. Här är det visserligen explicit vad pseudonymen "Dig" menar, men att det även i själva utforskandet av stadens dolda, övergivna utrymmen finns en implicit samhällskritik. "Lefty" Leibowitz spekulerar i *Invisible Frontier* i att det dova färgvalet på Freedom och Smiths Graffitiversion av Goyas "Den tredje maj" i Amtraktunneln har att göra med konstnärernas sympatier för "mullvadsfolkets" tragiska liv (Deyo & Leibowitz 2003: 40).

Det andra är att utsagorna väver ihop vad som är verklighet och vad som är fiktion. Å ena sidan har vi ett levande rollspel som är väldigt hemligt men på något sätt spelar på myten att det bor människor i Stockholms underjord. Å andra sidan avslutas diskussionen med ett konstaterande, ett vittnesmål, att det bor människor i "Sös-tunneln", frågan är bara hur många de är. På rollspelet *Urban Explorations* hemsida står följande att läsa: "Det är bekräftat att människor bor i tunnlarna, luffare...drägg och andra ur vårt samhälle som ej har tak över huvudet eller skyggar för livet ovan jord." (<http://www.avidgamers.com/lir/>)

Vid jul 2003 sände TV3 en dokumentär kallad *Kloakfolket* som handlar om människor som bor i tunnlarna under Stockholm. Kvällstidningen Expressen skrev i samband med detta två artiklar om fenomenet, med rubrikerna *Eva ger hopp åt tunnelfolket* respektive *Han lever i tunnlarna*: "Bland råttor och smuts – långt ner i underjorden – lever uppåt tusen hemlösa." (Expressen 2003-12-23, 2003-12-24).

Denna likgiltighet inför, eller sammanflätande av vad som är sant och vad som är fiktion kan vi koppla till det senmoderna samhället, att det är upp till individen att själv bestämma vad hon vill tro på bland en mängd alternativ.

Varför Urban Exploration?

"Låt kidsen Uea, bättre än att dom sitter hemma och kollar på Fame Factory."
(<http://www.interactingarts.org/forum/viewtopic.php?t=1171&start=0&postdays=0&postorder=asc&highlight=&sid=2ac4d0ebdf06d8584c5959125cf7c803> läst 2006-04-12)

Med utgångspunkt i det jag skrev i teorikapitlet om ungdomsgrupper har jag tittat på hur det är möjligt att argumentera för att Urban Exploration som ungdomskultur svarar mot någon eller flera av Thomas Ziehes tre syften – *Subjektivering*, *ontologisering* och *potentiering*. Dessa tre kan alltså svara på frågan *varför* någon väljer Urban Exploration som fritidssysselsättning, utmaningen är att visa *hur* det tar sig uttryck på Internet.

Subjektivering innebär att tillhöra en grupp tillhörighet. Jag har för att undersöka om ett syfte med Urban Exploration kan vara känslan att tillhöra en grupp undersökt dels om det finns någon kontaktsökning i de Internetforum jag studerat och dels hur, om eller i vilken utsträckning utövarna talar om ett gemensamt ”vi”. Denna ”vi-känsla, eller identitet, bygger som jag ser det på en avgränsning mot ”de andra”. Frågan blir då vilka dessa ”andra” är.

Ontologisering innebär i Thomas Ziehes mening främst grupper som explicit arbetar med frågor om meningen med livet, det vill säga främst religiösa samfund. Jag vill emellertid sätta in det ontologiserande syftet i ett senmodernt kontext. Som jag skrev i inledningen känner sig människan i senmoderniteten vilse i tiden och rummet på grund av globaliseringen, uppbyggnaden av traditioner, sekulariseringen med mera. Därför blir det intressant att undersöka hur eller om det egna varat beskrivs i förhållande till Urban Exploration-verksamheten. Finns det reflektioner över den egna existensen, platsen i historien och så vidare?

Med *Potentiering* menar Ziehe grupper vars huvudsyfte är att söka efter kickar. Uppgiften här är att undersöka om och hur beskrivningarna av själva de urbana utforskningarna beskrivs i narrativ som äventyr med inslag som faror, strapatser, erövringar och så vidare, samt hur populärkulturella referenser och myter används som stämningförhöjare. Jag skall även titta extra noga på berättarjaget i dessa narrativ, hur han eller hon beskriver sig själv, sin sinnesstämning med mera.

The potential for death and disfigurement lies around every corner. Perhaps this consciousness of mortality, this awakening of fear, is one of the things that separates urban exploration from our teenage jinx of 1987. Now we don't just want thrills and risks, we want to discover, to find something new. The adrenaline rush is still important, but ultimately it is the element of discovery that makes urban exploration different from, say, bungee jump. (Deyo & Leibowitz 2003: 73)

Subjektivering – Vi och ”de andra”

London är enligt reportern Anders W. Hagen en väldigt trevlig stad:

I London behöver du aldrig vara ensam i dina säregna intressen. Tillhörighet är kanske inte ”inne” i individualismens tidsålder, men gör gott då man finner den [...] En mångfald av föreningar, klubbar och lösa sammanslutningar är tillgängliga för den som vill dela sin hobby, besatthet, religion, läggning, vad du vill [...] Ett 20-tal grupper bedriver urban exploration, de utforskar det dolda och avstängda rummet i tunnlar och nedlagda byggnader i London och under London, och de gör det om natten. (Dagbladet 2004-09-18, min översättning)

Nog måste vi i någon mån förstå Urban Exploration som en social verksamhet, som en möjlig grupptillhörighet. Under rubriken *Nån mer som är aktiv i sthlm?* Skriver pseudonymen Twang på ett Urban Exploration-forum 2003-07-13: “Kanske kan man bilda en aktiv grupp om det finns några fler som är intresserade i området? Nån som är intresserad?” (<http://www.ue.jularbo.org/viewtopic.php?t=61> läst 2006-04-12) Han får ett tiotal svar från intresserade Stockholmare som vill träffas och diskutera platser, utbyta erfarenheter och planera expeditioner. Micke-XI svarar “Har varit nere å vandrat i tunnlar sedan c:a 10 år tillbaka vore dock roligare att göra det mer seriöst i sällskap av andra samt ta bilder.”. TurboGuard kommer med det konkreta förslaget:

Kan vi inte göra så här att vi skriver en lista på personer som vill vara med på en ’utforskning’, plats osv. Jag och min polare Mad brukar köra ihop och gillar inte att gängen blir för stora så 6-8 personer max. Sedan måste vi ha en ålder på minst 17. Några intresserade? (<http://www.ue.jularbo.org/viewtopic.php?t=61> läst 2006-04-12)

Det förefaller som att de flesta urbana utforskare föredrar att göra sina utflykter tillsammans med andra. Det är lätt att tänka sig att det skulle vara lite ensamt och otäckt att smyga omkring ensam om nätterna. Men framförallt är det en fördel att vara flera om det skulle inträffa en olycka.

Däremot är merparten av utforskarna inte lika positiv till att träffa andra människor när de är ute på äventyr. New York-explorern Steve Duncan säger att “en återkommande skräck är att man ska stöta ihop med nån annan människa som inte har lov att vistas där. Där nere kan ingen höra dig skrika, om du fattar vad jag menar [...] New York är fullt av sinnessjuka och narkomaner som irrar runt.” (Svenska Dagbladet 2003-06-06).

I Stockholm är det snarast tendensen att platserna blir överbefolkade av Urban Exploration-entusiaster även om de flesta tar det med ro:

Wentor: Jag har sprungit på flashbackare i Akay-templet ☺ Alltid lika roligt.

Wuhci: Det gjorde vi igår ☺ va rätt kul ☺

Evaristo: Det verkar som om vissa UE-objekt skulle kunna börja ta inträde ☺

GodSent: Haha, så länge det inte blir för mycket tycker jag det är ganska trevligt. Man träffar nytt folk liksom. Så känner man igen varandra härifrån också. Jag säger aldrig nej till nya UE kontakter.
(<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-189273.html> läst 2006-04-12)

Det finns ändå ”de andra”, de som Urban Exploration-utövarna mer eller mindre uttalar ser som sina rivaler och hot. Dessa antagonister kan delas upp i två grupper: Strateger och (andra) taktiker.

Strategerna utgörs å ena sidan av polis, vaktbolag och i någon mån militären. Å andra sidan är det politiker, stadsplanerare och byggföretag. De har med hjälp av lagar respektive politiska beslut befogenhet att förhindra urbana upptäcktsfärder. Om det vill sig riktigt illa kan utövarna till och med få fängelsestraff som vi sett tidigare. Men det finns även ett rumsligt hot, att platserna som är intressant för Urban Exploration blir igenbommade, ombyggda eller jämnade med marken.

Godsent: Alla ställen försvinner. Söderby, Beckomberga, Duvornas Slott, Akay, Pharmacia the list goes on and on and on.
(<http://www.flashback.info/showthread.php?t=207891&page=3> läst: 2006-04-24)

Platserna som jag tittar på i det här arbetet är flera sådana som har bommats igen. De som håller på med Urban Exploration har säkert gått vidare, hittat nya platser, men kanske också blivit noggrannare med att inte diskutera dessa platser på allmänna forum. Detta är ett fortgående spel där taktikerna alltid förlorar mot strategerna och tvingas söka nya platser (jfr Högdahl 2003: 217).

Taktikernas hot mot verksamheten är sådana som genom att använda Urban Exploration-platserna till andra verksamheter antingen exploaterar eller förstör dem. En sådan kategori är så kallade fjortisar, det vill säga yngre tonåringar, eftersom de har en tendens att exploatera platserna. Minns det jag skrev tidigare att ”Akay-templet” liknats

vid en "undergroundungdomsgård". På rollspelet *Urban Explorations* hemsida beskrivs relationen gentemot nybörjare på följande sätt: "Amatörer inom kulturen kallas av eliten för 'Toys' och anses lägre rankade och även förstörare av kulturen och platser som besöks." (<http://www.avidgamers.com/lir/roller2.html>)

En annan grupp som inkräktar är graffitimålare. Det är en stor diskussion i flera Urban Exploration-forum på Internet om sambanden och skillnaderna mellan Urban Exploration och graffiti. Klart är att många håller på med båda fritidssysselsättningarna. En skillnad är dock att Urban Exploration, åtminstone i sin idealiserade form, inte på något sätt handlar om att vandalisera eller utsmycka en plats med gatukonst. Helst skall det inte synas att någon har varit där. En återkommande etisk devis lyder: "Take nothing but photos. Leave nothing but footprints" (jfr Nilsson 2005: 5).

Utifrån det gemensamma intresset för Urban Exploration och som tydligt avståndstagande mot ovan beskrivna hot har ett "vi" vuxit fram i de forum som jag hämtat mitt källmaterial från. Detta "vi" är ofta kopplat till ett vetande, att "vi" som håller på med Urban Exploration har en större kunskap om tunnelsystemen under Stockholm än de som håller på med graffiti eller ffortisarna har.

Samtidigt är detta vi mycket inofficiellt. Jag skrev tidigare om två urbana utforskare som gick vilse i Jönköpings kloaker och tvingades ringa SOS Alarm. Detta medförde en medierapportering där en av killarna intervjuades av flera nyhetsmedier Urban Exploration omnämndes vidare som en organisation av TV4, vilket är helt felaktigt. På Flashbacks forum var många upprörda över den ofrivilliga uppmärksamheten som riktats mot Urban Exploration.

raising: det som jag mår mest illa av är att ni ställde upp på tv-intervju. vi behöver inte fler linsluser i ue-rörelsen.

(<http://www.flashback.info/showthread.php?t=225906&page=4&pp=15> läst 2006-05-15)

Jag menar sammanfattningsvis att det utifrån Internetmaterialiet finns en tydlig grupptillhörighetskänsla bland Urban Exploration-utövarna. De talar om ett gemensamt "vi", söker inte sällan aktivt kontakt med andra och distanserar sig gentemot ett "de andra". Avslutningsvis kan naturligtvis blott det faktum att utövarna diskuterar med varandra på Internet räcka som stöd för att se Urban Exploration som en hopbringande, förtätande verksamhet.

Ontologisering – Dåtiden förklarar nutiden

Under Stockholms yta, i tusentals mil av tunnlar, vattenledningssystem, okända gångar och hemliga prång pågår en livsfarlig lek [...] I skydd av mörkret tar utövarna sig ner i Stockholms undre värld i jakt på förbjudna och bortglömda platser där ingen människa satt sin fot på decennier. Den jättelika labyrint som slingrar sig under gator och hus är lika stor som staden ovan jord, men betydligt farligare (<http://www.kanal5.se/templates/page.aspx?id=9894>)

Citatet ovan är från en presentation av dokumentärserien “Outsiders” på Kanal 5 som handlar om utanförskap människor som valt en udda livsstil. Men “bortglömda platser där ingen människa satt sin fot på decennier”? Kan det verkligen finnas sådana ställen i en modern storstad som är planerad ut i minsta ventilationstrumma. Och hur länge kan en plats vara “hemlig” innan myndigheterna får nys om den och stänger till med galler och alarmsystem?

Spenat: Sluggo var inte först i Den Galne Matematikerns Galleri mina bilder visar att någon varit där dels 1945 men även betydligt tidigare än så...

En stor del av de platser som blivit intressanta för de urbana utforskarna tillhörde institutioner och daterar sig till 1900-talet. Det handlar ofta om platser där det gjordes en åtskillnad mellan innanför och utanför, mellan hemligt och offentligt. Marie Lennestig skriver i artikeln *Mentalsjukhuset i hembygden* att “landets mentalsjukhus blev slutna världar, kringgårdade med myter, men också en självklar del av det svenska landskapet.” (Lennestig 2005: 85). Dessa myter som Lennestig skriver om är sådana som lever kvar långt efter att verksamheten upphört, människorna flyttats och husen lämnats att brytas ned av naturens gång. Skillnaden är att platsen nu är möjlig att nå, den är inte längre en sluten enhet under sträng bevakning.

Etnologen Robert Willim introducerar termen *industrial cool* för att beskriva hur gamla byggnader, eller ruiner, kan frambringa ett brett spektrum av känslor hos människor – från spänning och rädsla till vemod och nostalgi (Willim 2005: 158). I Japan har en särskild form av ruinturism, kallad *haikyo*, blivit populär på senare år. Det kan handla om att placera sig själv i historien genom att uppleva den på olika sätt. “Fotografier från ödsliga korridorer och celler, med färgflagor likt fallna höstlöv, öppnar för andra tolkningar och en annan förståelse än dokumentära bilder från ett fångelse med fångar och personal – en levande verksamhet.” (Waldetoft 2005: 79)

Men detta är som jag skriver i inledningen inte någon envägskommunikation. Samtidigt som individen fyller platsen med mening – det kan vara kollektiva minnen förmedlade som historia eller myt – så skapar platsen individen: “Förnimmelsen av ett förflutet bekräftar individens identitet i samtiden. Platsen eller det landskap minnet relateras till förstärker det förflutnas betydelse.” (Jönsson & Svensson 2005: 15)

En forumanvändare på Interacting Arts beskriver varför han håller på med Urban Exploration på följande sätt:

I for myself love finding grafitti from wayback, 'ragnar nordlund 1936' really put things in perspective. (<http://www.interactingarts.org/forum/viewtopic.php?t=1245> läst 2006-05-15)

Kanske är det just perspektiv som är nyckelordet till en ontologisk förståelse av fenomenet Urban Exploration. Genom att befinna sig på platser som både rumsligt och tidsligt, och kanske även socialt, upplevs som fjärran från de vardagliga får individen nya perspektiv på den egna existensen. Det blir som att kliva in i filmerna, tevespelen och serietidningarna. Fast känna lukterna, smakerna, den råa luften och instängdheten på riktigt.

Ur dessa nya perspektiv på tillvaron – och de är baserade på egna autentiska upplevelser, inga tillrättalagda politiskt korrekta museiutställningar – föds diskussioner och tankar som går att koppla till den aktuella samhällskontexten och som åtminstone implicit blir inlägg i den politiska debatten.

I en tråd på Flashbacks forum om Beckomberga mentalsjukhus glider diskussionen snabbt över mot att handla om de intagna och vart de tog vägen då sjukhuset stängdes.

Gabriel Knight: Vart flyttades patienterna då?

Norc: Har hört talas om att många av Stockholms uteliggare är f.d. "psykfall".

Gabriel Knight: Det är ju typiskt att man bara kastar ut folk som behöver vård på gatan bara för att spara pengar. Här har man lagt ner äldreboenden så de gamla tvingas att antingen bo hemma eller på ett äldreboende där de inte känner någon. Folk har i sin frustration funderat på att införa ättestupan igen.

Rebban: Hittade en tunnel nyligen där det bott en hemlös som dekorerat tunneln med fina målningar...Påminner om dom på bekkis så där tog säkert en av dom

boende där vägen...Målningarna är daterade 1996...[Ett år efter att Beckomberga mentalsjukhus lades ned, min anmärkning.]
(<http://www.flashback.info/showthread.php?t=324963> läst 2006-05-08).

Jag menar att det är tydligt att Urban Exploration-utövarna genom sina upplevelser och erfarenheter av det förgångna får perspektiv på den egna tillvaron samt att detta adresserar politiska frågor som de anser är problematiska.

Potentiering – Den totala närvaron i nuet

Vi smyger fram snabbt för att inte bli sedda, hukar bakom en van och trycker oss mot väggen. Den rostiga luckan är redan av...är det några andra där nere redan? Det går nätt och jämt att ta sig in genom öppningen, bakom den en steg ner i mörkret. Bortom den: understaden. Hundratals meter tunnel löper kors och tvärs under våra fötter. Jag pressar mig genom hålet och klättrar ner...

Det tar en stund för ögonen att vänja sig vid mörkret. Ficklampor börjar spela längs väggarna och leder vägen genom mörkret. Framför oss sträcker sig en lång betongtunnel, flankerad av rostiga rör och dammiga gummikablar [...] Det är nästan omöjligt att bedöma avstånd i underjorden, Jag tappar snabbt orienteringen och frågar de andra om de vet var vi är. Ingen vet, men det spelar inte någon roll. Vi har lämnat världen där uppe bakom oss nu. Efter ett par minuter öppnar sig taket och vi står på botten av ett tio meter djupt schakt som täcks av ett grovt galler. Däruppe skymtar träd. Luften fylls av det rytmiska slamret från ventilationsfläktar

(<http://www.interactingarts.org/index.php?id=43,106,0,0,1,0> läst 2006-04-12)

Så inleds själva den urbana utforskningen i Leo Nordwalls reportage *Upptäcktsfärd i stans dolda rum*. Det är en mycket suggestiv stämning Nordwall målar upp – han befinner sig under, bakom och bortom men framförallt i ett mycket påtagligt nu, ingen vet vad som väntar runt nästa krön. Han projicerar, för att använda Sherry Turkle's terminologi, genom att skriva om sina upplevelser på Internet in sig i sin egen film och spelar huvudrollen i den.

Jag menar att denna typ av beskrivning är typisk exempel på att ett syfte med Urban Exploration som ungdomskultur kan vara det Ove Sernhede kallar *potentiering*. Det är inte svårt att tänka sig den krypande rädsla och osäkerhet det måste innebära att krypa genom en kolsvart tunnel långt under markytan mitt i natten – men likafullt den adrenalinkick det ger att komma fram till expeditionens mål, eller den förlösande sucken av lättnad det

måste innebära att kliva ut ur tunneln helskinnad efter avslutad expedition. För att inte tala om tillfredställelsen i att diskutera och utbyta erfarenhet med andra urbana utforskare på olika forum.

Jag skrev i kapitlet ”På gränsen mellan konst och kriminalitet” att urbana utforskare inte sällan gör sig skyldiga till olaga intrång. Naturligtvis är en viktig anledning till att Urban Exploration blir en spännande, adrenalinfylld upplevelse risken att bli tagen på bar gärning av polis eller ordningsvakter. Även om de flesta urbana utforskare verkar vara missnöjda över den massmediala uppmärksamheten som Urban Exploration tilldragit sig under de senare åren, finns det säkert de som blivit lockade av densamma. Jag skrev i kapitlet ”Urban Exploration i medierna” om hur fenomenet i svenska medier beskrivits som framförallt olagligt och farligt och detta är högst sannolikt sådant som attraherar vissa individer samtidigt som det får merparten att avstå, om än det väcker nyfikenhet.

Vi får inte underskatta det situationella i Urban Exploration-utövarnas val av platser för sin verksamhet. Jag får intrycket när jag läser foruminläggen att det enda som i princip behövs är att någon fått reda på att det finns en öppen dörr eller någon annan form av obevakad ingång till en plats för att den skall bli intressant för de urbana utforskarna. Möjligheten att utforska en okänd plats gör den intressant. Pseudonymen Peter Harold skriver på Flashbacks forum om hur han i sin ungdom, innan han flyttade till Stockholm, brukade krypa i gamla fabriksbyggnader. Han skriver att han saknar ”Spänningen...den fuktiga luften...mörkret...” och fortsätter:

Häromveckan var jag ute och gick och fann i närheten av en större bro i södra Stockholm en lucka ner i marken som var öppen. Minnen vaknade till liv, men tyvärr...kavajen får inte bli skitig. Tyvärr umgås jag inte med så många likasinnade i denna storstad, och mina gamla ”lekkamrater” har ju vuxit upp och blivit lika tråkiga som jag. (<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-190591.html> läst 2006-04-12)

I kontrast till det situationsbundna utforskandet är det intressant att jämföra några av de kändaste Urban Exploration-platsernas ursprungliga verksamhet, eller syfte, mot det faktum att de blivit platser som frekventeras av urbana utforskare.

”Akay-templet”, ”Tariq-grottan” och ”Drömmarnas brunn” ligger alla i de rum som finns under Slussen. Dessa byggdes med avsikt att kunna användas som skyddsrum för upp till 20 000 människor om det blev krig. ”Sös-tunneln” är en evakuerings-tunnel tänkt att kunna användas i krigstid. De hör till den tidstypiska 1900-tals-rädslan för ett nytt krig

som fanns från andra världskrigets slut, under det kalla kriget fram till Sovjetunionens kollaps. Rädslan för bomben.

Andra sådana platser är Mentalsjukhusen i Söderby respektive Beckomberga. Slutna platser och, som jag varit inne på tidigare, omgärdade av myter. Platser där samhället har bestämt att här skall ingen aktivitet, ingen verksamhet förekomma; här finns inget som är viktigt att bevara eller visa upp, här finns inget som behöver vara del av samhällets kollektiva minne. Om detta skvallrar taggtråd, varningsskyltar, alarm med mera. Tvärtom uttrycker detta att här finns något vi inte vill visa upp, något som kanske är hemligt, farligt eller som vi skäms för. Det blir därför också en manifestation av motmakt till samhällets institutionaliserade övervakning att lyckas ta sin på dessa platser, att agera inom fiendens områden (jfr Högdahl 2003: 48f).

Är det så, att livet blir mer påtagligt när det kontrasteras mot döden, sjukdomar och misär. Att pulsen slår hårdare när vi befinner oss på platser som vi vet, utifrån våra förkunskaper, myter och historia, på olika sätt är representanter för detta; vansinne, rädsla och kontroll. Det vill säga platser som vi kan koppla till vårt ”mediapakets”, som representerat spänning och fara i filmer vi sett, böcker vi läst och så vidare. Detta är ett resonemang som även kan kopplas till urbana myter såsom ”Alligatorerna i New Yorks kloaker” (af Klintberg 1990: 49f). Platserna uppfattas därför, konstrueras i våra medvetanden, som svårbemästrade och som kräver ett visst hjältemod för att våga ta sig an.

Twang: Ska nog nämnas att det va jäkligt läskigt o vara där nere själv och sen upptäcka Den Galne Matematikerns ristningar i väggen [...] Alla Aliens-filmerna passerade framför mina inre ögon.

(<http://www.flashback.info/archive/index.php/t-46385.html>)

Det är uppenbart att det ligger en hel del i det som Hannes Frykholm skriver i sitt reportage om Urban Exploration i Toronto, att mycket av inspirationen kommer från “populärkulturella framställningar av stadens skuggvärld i filmer och serier” (Västerbottens-Kuriren 2005-10-27).

Cornelius Holtorf skriver att populärkulturen är en dialog samhället för med sig själv. Den uttrycker och skapar våra innersta tankar och känslor, rädslor och önskningar, våra favoritvanor och beteenden. Populärkulturen hjälper oss, menar Maltby, att finna oss själva i det liv vi lever. Det handlar alltså mer om ett aktivt kulturskapande än om passiv konsumtion.

TurboGuard: Ända sedan jag spelade det första resident evil¹⁴ spelet så har jag alltid haft målet att hitta liknande ställen när jag utforskar. Tänk er bara att hitta ett gammalt laboratorium djupt under marken, en gammal herrgård med massa gåtor och pussel. Mitt mål är att hitta dessa grejer här i sthlm.

(<http://www.ue.jularbo.org/viewtopic.php?=162>)

Pseudonymen Nordwall tipsar på Interacting Arts forum om hur man kan få det urbana upptäckandet att mer likna ett tevespel, han bifogar även skärmbilder från spelet för att illustrera vad han menar.

Nordwall: Om man vill skrämman upp sig själv (och har spelat Silent Hill¹⁵) kan man prova att ha en skarp liten ficklampa i bröstfickan. Precis som de urbana utforskarna i spelet har.

Tunnlar och övergivna hus får en lite annan känsla...

(<http://www.interactingarts.org/forum/viewtopic.php?t=375>)

Kymlinge "spökstation"

Ett exempel där fantasi, urban myt och verklighet samverkade inom ramarna för *subjektivering, ontologisering och potentisering* är *Kymlinge Witch Project*. Det var en expedition till tunnelbanestationen Kymlinge, som ligger mellan Hallonbergen och Kista på tunnelbanans blå linje, som ett antal personer med kopplingar till mejlinglistan *Smalltalk* gjorde hösten 2000. Projektet var av namnet att döma starkt influerat av skräckfilmen *The Blair Witch Project*¹⁶. På en hemsida för *Kymlinge Witch Project* står följande att läsa:

En grupp Smalltalkare bestämde sig för att undersöka den legendariska tunnelbanestationen Kymlinge där det lika legendariska "spöktåget" Silverpilen stannar och släpper av folk.

Station Kymlinge byggdes för att betjäna områdets tänkta bebyggelse. Bygget blev aldrig av och idag ligger stationen tom mitt i skogen mellan Kista och Hallonbergen.

---

¹⁴ Resident Evil är en populärt skräcktevespelserie som även filmatiserades 2002 och 2004 (<http://www.capcom-europe.com/residentevil/>, <http://www.imdb.com/title/tt0120804/>, <http://www.imdb.com/title/tt0318627/> läst 2006-05-17)

¹⁵ Silent Hill är en populärt skräcktevespelserie som även filmatiserades 2006 (<http://silenthill.ugo.com/games/default.asp> läst 2006-05-17, <http://www.imdb.com/title/tt0384537/>).

¹⁶ The Blair Witch Project släpptes 1999 och marknadsfördes som en dokumentärfilm när den släpptes (<http://www.imdb.com/title/tt0185937/> läst 2006-05-17).

KWP ägde rum en kväll i september och alla inblandade kommer att förneka all kännedom om projektet. (<http://www.henrik.net/kwp/> läst 2006-05-17)

För att kunna iscensätta en tilldragelse som *Kymlinge Witch Project* behövs en grupp människor, i det här fallet "en grupp smalltalkare". Det behövs ett mål för expeditionen, "den legendariska tunnelbanestationen Kymlinge". Kymlinge station är legendarisk som Stockholms "spökstation", "Bara de döda stiger av i Kymlinge" (<http://www.kynerd.nu/Tunnelbanan/Kymlinge.html> läst 2006-05-17), med kopplingar till den urbana myten om "silverpilen", "Spöktåget i tunnelbanan" vars passagerare försvann spårlöst (af Klintberg 1990: 105f).

Det är så Kymlinge station presenteras i det kollektiva minnet hos många Stockholmare. Men bortom myten finns naturligtvis en mer rationell verklighet, att Kymlinge station inte kom i bruk eftersom politikerna ville spara ett grönområde och därför inte byggde bostäder som planerat där (http://sv.wikipedia.org/wiki/Kymlinge_%28tunnelbanestation%29 läst 2006-05-17). Denna krassa, rent bebyggelsehistoriska förklaringen, är inte särskilt fantasieggande. Därför är det, säkerligen med en hel del humor inblandad, mer spännande att välja att bygga sin urbana utforskning på myten och fantasin.

Men kanske väcker ett besök på Kymlinge station även funderingar kring bostadssituationen Stockholm idag som kontrast till dåtiden. "När norra järvabanan byggdes i slutet av 70-talet fanns det planer på att bygga en stadsdel i skogen sydöst om Kista, men det blev aldrig av och tunnelbanestationen som man byggde i förväg står öde och tom." (<http://www.spa.edu.stockholm.se/gymnasiet/elevarb/tunnelbana/kymlinge.htm> läst 2006-05-17) Det är som Robert Willim skriver om *industrial cool*, att ruiner väcker tankar om det som varit, men jag menar att det gäller även det som kunde ha blivit eller om vad som kommer att ske härnäst. På hemsidan för *Kista Science Center* står bland annat följande att läsa under rubriken "Nu kan Kymlinge öppna":

Visst har du kikat ut genom tunnelbanefönstret mer än en gång och låtit fantasin rusa iväg kring den tillsynes övergivna stationen Kymlinge, strax innan Kista?! Den så kallade "spökstationen" har blivit en del av de urbana myterna i Stockholm, men nu anas en ny framtid för området. I slutet av oktober öppnade Vasakronan tillsammans med Sundbyberg kommun en ny utställning som visar möjliga framtidsscenarioer kring hela Kymlinge och naturligtvis inbegriper det att

tunnelbanestationen Kymlinge äntligen kan komma i bruk.
(<http://www.kista.com/artikel/839//se> läst 2006-05-17)

Slutsats: Urban Exploration och jag

Titeln på min uppsats *Urban Exploration och jag – meningsskapande på övergivna platser* är tänkt att implicera ett ömsesidigt skapande av platsen respektive individen i mötet mellan dem. Urban Exploration är en senmodern fritidssysselsättning som betonar individens möjlighet att välja vad hon vill tro på i en pluralism av verklighetsversioner. Stort fokus ligger på den individuella upplevelsen och erfarenheten av platsen.

En slutsats jag drar av mina studier är att Urban Exploration kan uppfylla olika behov hos olika individer och att det också är beroende på vilken plats den urbana utforskningen gäller. Vissa platser fyller kanske i högre grad ett potentierande behov medan andra ett ontologiserande. Inte sällan vävs det dock ihop så att reflektioner kring grupp tillhörighet (subjektivering), politik eller det egna varat (ontologisering) och spänning (potentiering) ryms inom diskussionen för en Urban Exploration eller en plats.

Oavsett det handlar om graffitimålarens rent konstnärliga lämningar i "Akay-templet", reflektioner kring hemlösas och psykiskt sjukas situation i dagens Stockholm utifrån fynd i "SÖS-tunneln" respektive nedlagda mentalsjukhuset Beckomberga eller spänningsjakt genom att koppla tunnelbanestationen Kymlinge till urbana myter och skräckfilmer så rör det sig om ett aktivt kulturarvsskapande. Urban Exploration-utövarna reflekterar när de upplever eller erfar platser över det förgångna och fyller därmed platserna med subjektiv mening och i den processen adresserar de nutida problem i samhället. Det är så att säga nutiden och dess samhällsdiskurser som bestämmer riktningen i vilken individens tankeverksamhet skall ta. Genom att koppla dåtiden till nutiden och element individens känner igen till sin fantasi och sina minnen skapar hon platsen och fyller den med mening. Men samtidigt skapar platsen individen eftersom upplevelsen eller erfarenheten gör att hon "blir någon", positionerar sig både i ett historiskt sammanhang och i en nutida gemenskap. Fast egentligen är det individen som skapar sig själv i sin relation till platsen. Cirkeln är sluten.

Sammanfattning

Urban Exploration är en fritidssysselsättning som går ut på att utforska övergivna platser såsom byggnader, tunnlar med mera. Syftet med uppsatsen var dels att ringa in fenomenet Urban Exploration, dels att diskutera det utifrån ett kulturarv- och ungdomskulturperspektiv. Uppsatsen består av två delar. Den första är främst baserad på litteraturstudier och jag sökte där förstå vad Urban Exploration egentligen är för något. I den andra delen undersökte jag, med utgångspunkt i resonemangen från den tidigare delen, vad Urban Exploration-utövarna själva skriver om sin verksamhet på olika Internetsidor. Min slutsats är att Urban Exploration kan fylla många olika behov hos individen. I det att hon uppsöker övergivna platser fyller hon dem med subjektiv mening som kan involvera spänning eller fara, existensiella eller politiska frågor, fantasi, grupptillhörighet och i denna sin relation till platsen skapar individen sig själv.

Referenser

- Anderson, Benedict, 1991: *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.
- Arvidsson, Maria, 2003: Fotografi som empiri, I: *Visuella spår. Bilder i kultur- och samhällsanalys*. Sparrman, Anna, Ulrika Torell & Eva Åhren Snickare (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, Mats, 2003: *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Drakos, Georg, 2005: Kulturarv, berättelser och subjekt, I: *I industrisamhällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Lars-Eric Jönsson & Birgitta Svensson (red.). Stockholm: Carlssons.
- Eivergård, Mikael, 2005: Psykiatri som kulturarv, I: *I industrisamhällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Lars-Eric Jönsson & Birgitta Svensson (red.). Stockholm: Carlssons.
- Deyo, L.B. & Leibowitz, David "Lefty", 2003: *Invisible frontier. Exploring the tunnels, ruins, and rooftops of hidden New York*. New York: Three Rivers Press.
- Forsman, Michael, 1989: Entréer och nödutgångar, I: *Rum och rörelser. Om ungas inre och yttre livsrum*. Johan Fornäs & Michael Forsman (red.). Stockholm: Bygghälsningsrådet T6:1989.
- Fornäs, Johan, 1989: Rummets dimensioner. Om modernitet och ungas rörelser, I: *Rum och rörelser. Om ungas inre och yttre livsrum*. Stockholm: Bygghälsningsrådet.
- Fornäs, Johan, 1994: Ungdom, kultur och modernitet, I: *Ungdomskultur i Sverige*. Johan Fornäs m.fl. Stockholm: Symposium.

- Frykman, Jonas, 1994: Tabu som kittlar. Postmodernitet och flykten från allvaret, I: *Förbjudet, farligt, frestande. Om tabu i vår tid*. Stockholm: Carlssons.
- Frykman, Jonas, 2001: Motovun och tingens poesi, I: *Fönster mot Europa. Platser och identiteter*. Lund: Studentlitteratur.
- Frykman Povrzanovic, Maja, 2001: När våldet tar plats. I: Hansen, Kjell & Salomonsson, Karin (red.): *Fönster mot Europa – platser och identitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, Anthony, 1991: *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Gustafsson, Lotten, 2002: Den förtrollade zonen. Lekar med tid, rum och identitet under Medeltidsveckan på Gotland. Nora: Nya Doxa.
- Holtorf, Cornelius, 2005: *From Stonehenge to Las Vegas. Archaeology as popular culture*. Walnut Creek: Altamira.
- Högdahl, Elisabeth, 2003: *Göra gata. Om gränser och kryphål på Mölleväningen och i Kapstaden*. Hedemora: Gidlunds förlag.
- Isacson, Maths, 2004: Kom, se dig om och förfäras!, I: *Kulturmiljövård* nr 2/2004.
- Jensen, Ola W. & Karlsson, Håkan, 1999: *Aktuell samhällsteori och arkeologi*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Johansson, Thomas, 1994: Narcissism, fragmentering, trygghet, I: *Ungdomskulturer i Sverige*. Stockholm: Symposium.
- Jönsson, Lars-Eric & Svensson, Birgitta (red.), 2005: *I industrisamhällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Stockholm: Carlssons.
- af Klintberg, Bengt, 1990: *Råttan i pizzan. Folksägner i vår tid*. Stockholm: Norstedts.

- Lalander, Philip & Johansson, Thomas 2002: *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lennevig, Marie, 2005: *Mentalsjukhuset i hembygden, I: I industrisambällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Lars-Eric Jönsson & Birgitta Svensson (red.). Stockholm: Carlssons.
- Lieberg, Mats, 1992: *Att ta staden i besittning. Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Lund: Byggnadsfunktionslära, Arkitektursektionen, Lunds universitet.
- Löfgren, Orvar, 1997: *Att ta plats: rummets och rörelsens pedagogik, I: Skjorta eller själ. Kulturella identiteter i tid och rum*. Gunnar Alsmark (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Melucci, Alberto, 1995: *De allt för många möjligheternas tid – Ungdomen och de sociala rörelserna, I: Ungdomstid. Årsbok om ungdom 1995*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Nilsson, Emma, 2005: *Exploring the urban: cosmopolitan practices and urban landscapes*. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.urbanlife2005.com/proceedings/L/241_Emma_Nilsson.pdf [Läst: 2006-04-12]
- Norberg-schulz, Christian, 1999: *Fenomenet plats, I: Arkitekturteorier. Skriftserien Kairos nummer 5*. Ingamaj Beck, Eva-Lotta Holm, Tom Sandqvist, Sven-Olov Wallenstein och Magnus Winbladh (red.). Kristianstad: Raster Förlag.
- O'Dell, Tom (red.), 1992: *Upplevelsens materialitet*. Lund: Studentlitteratur.
- O'Dell, Tom (red.), 1999: *Nonstop! Turist i upplevelseindustrialismen*. Lund: Historiska media.
- Person, Eva A., 1999: *Queenstown – Cobh, tur och retur, I: Nonstop! Turist i upplevelseindustrialismen*. Lund: Historiska media.
- Sernhede, Ove, 1996: *Ungdom och senmodernitet*.

Tuan, Yi-Fu, 1977: Space and place. The perspective of experience. Minneapolis: University of Minnesota.

Sparrman, Anna & Torell, Ulrika & Åhrén Snickare, Eva (red.), 2003: *Visuella spår. Bilder i kultur- och samhällsanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Stahre, Ulf 2002: "Platsens betydelse." I: *Kulturella perspektiv*.

Svensson, Birgitta, 2005: Kulturarv och identitetspolitik, I: *I industrisamhällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Lars-Eric Jönsson & Birgitta Svensson (red.). Stockholm: Carlssons.

Toth, Jennifer, 1993: *The mole people. Life in the tunnels beneath New York City*. Chicago: Chicago Review Press.

Turkle, Sherry, 1997: *Leva. Online*. Stockholm: Norstedts förlag AB.

Waldetoft, Dan, 2005: Fångvården i Nordiska museet, I: *I industrisamhällets slagskugga. Om problematiska kulturarv*. Lars-Eric Jönsson & Birgitta Svensson (red.). Stockholm: Carlssons.

Willim, Robert, 2005: Återupptäckten av industrisamhället, I: *RIG 3/2005*. Lund: Etnologiska institutionen.

Ziehe, Thomas, 1993: *Kulturanalys. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm: Symposium.

Bilaga: Google-sökning

Platser:

52 svenska sidor för "sös-tunneln"

47 svenska sidor för "sös-tunneln" +"urban exploration"

59 svenska sidor för "akay-templet"

26 svenska sidor för "akay-templet" +"urban exploration"

127 svenska sidor för "drömmarnas brunn"

25 svenska sidor för "Drömmarnas brunn" +"urban exploration"

10 svenska sidor för "Duvornas slott"

7 svenska sidor för "Duvornas slott" +"urban exploration"

16 svenska sidor för "tariq-grottan"

9 svenska sidor för "tariq-grottan" +"urban exploration"

2 svenska sidor för "Den galne matematikerns galleri" +"urban exploration"

2 svenska sidor för "Den galne matematikerns galleri"

450 000 svenska sidor för "trappan"

40 svenska sidor för "trappan" +"urban exploration".

20 400 svenska sidor för "beckomberga"

9 svenska sidor för "Beckomberga" +"urban exploration"

4 svenska sidor för "Söderby mentalsjukhus"

4 svenska sidor för "Söderby mentalsjukhus" +"urban exploration"

20 500 svenska sidor för "Kymlinge"

16 svenska sidor för "Kymlinge" +"urban exploration"

2 svenska sidor för "Kymlinge spökstation"

Urban Exploration:

393 svenska sidor för "urban exploration" +stockholm